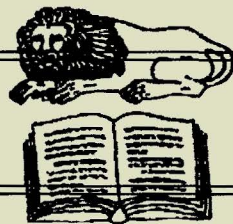

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

83. szám

Húsvét

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2011

A Háromkirályok (Betlehem, Születés temploma, <i>V.É. felv.</i>)	címlap
Ajánlás (XVI. Benedek pápa)	1
Csendes percek (Opálény Mihály)	2
Az Eucharisztia alapítása a szinoptikusoknál (Tarjányi Béla)	3
Képi nyelv a Bibliában (Nemeshegyi Péter S.J.)	15
A Jézus-korabeli Jeruzsálem (Internet)	20
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 73. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	21
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	34
In memoriam Opálény Mihály (T.B.)	41
Olvasóink kérdezik (Kocsis Imre)	44
Társulatunk életéből	47
Ajánlatunk	63

J e r o m o s f ü z e t e k

az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –

ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

Email: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Honlap: www.biblia-tarsulat.hu

A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Fotók: Vágvölgyi Éva, Bánó Györgyi

Nyomda: Royal Press Hungary Kft.

Isten Szava

Az Atyákat idézve minden hívőhöz Szent János apostol első levelének szavaival fordulok: „Az örök életet hirdetjük nektek, amely az Atyánál volt, és megjelent nekünk. Amit láttunk és hallottunk, azt nektek is hirdetjük, hogy ti is közösségben legyetek velünk. Mi ugyanis az Atyával és az ő Fiával, Jézus Krisztussal vagyunk közösségben” (1Jn 1,2–3). Az Apostol az Élet Igéjének *hallásáról, látásáról, tapintásáról és szemléléséről* beszél (vö. (1Jn 1,1), mert maga az élet jelent meg Krisztusban. Nekünk pedig, akik az Istennel és egymással való közösségre kaptunk meghívást, ezen ajándék hirdetőinek kell lennünk.

Ebből a kériumatikus szempontból a Szinodusi Gyűlés tanúságot tett az Egyház és a világ előtt, hogy milyen szép az Isten szavával való találkozás az egyházi közösségben. Ezért minden hívőt buzdítok, hogy fedezze föl újra a személyes és közösségi találkozást Krisztussal, az Élet Igéjével, aki látható lett, s legyenek az ő hirdetői, hogy az isteni élet ajándéka, a közösség egyre inkább terjedjen az egész világon. Részesedni ugyanis Isten életében, a Szeretet háromságában a *teljes öröm* (vö. 1Jn 1,1). És az Egyház ajándéka és mellőzhetetlen feladata annak az örömnak a közlése, mely az Isten közöttünk jelenlévő Szavával, a Krisztus személyével való találkozásból fakad. A mai világban, mely gyakran fölöslegesnek vagy idegennek érzi Istent, mi valljuk, mint Péter, hogy az „örök élet Igéi” csak nála vannak (vö. Jn 6,68). Nincs annál fontosabb, hogy a mai ember előtt újra megnyissuk az Istenhez vezető utat, ahhoz az Istenhez, aki szól hozzánk, és közli velünk a szeretetét, azért, hogy bőséges életünk legyen (vö. Jn 10,10).

XVI. Benedek pápa
(Verbum Domini, 2)

Csendes percek

Nagyon sokszor tapasztaltam magamon is, másokon meg még jobban, hogy amikor az ember rosszat csinál, és bántja a lelkiismeret, a másik rendes volt, akkor ki akarjuk provokálni, hogy a másik se legyen jobb. Ilyen esetben nagyon sokat jelent, hogy tudok-e békés lenni. Sok emberrel találkoztam már, akinek az életét az oldotta meg, hogy a felesége vagy a férje nem hagyta magát kizökkenteni ebből a csendes békéjéből, amikor az provokálta. Ha ugyanis ki tudja zökkenteni a nyugalmaiból, és mindketten ordítanak, mind a ketten tényezőket hajigálnak, akkor ki dönti el végül, hogy kinek van igaza? De ameddig csak az egyik undok, a másik meg tud csendben és békésen szólni, akkor megvan a lehetősége – csak a lehetősége! –, hogy végül békesség lesz. Hogy a másik végül felfogja-e, hogy ez az ember tényleg szeret engem, engedi-e, hogy a kevélységéből kiemelje a másik szeretete, vagy nem, erre nehéz válaszolni, de a lehetősége megvan...

Ha meg akarjuk szilárdítani a békességünket, akkor azt a Hegyi Beszédre kell alapoznunk. Tudjuk, hogy valójában csak egy boldogság van – azt hiszem, Jelenits tanár úr mondta ezt néhány évvel ezelőtt – ez pedig az Istennel megtalált életnek, az Atya szeretetének az öröme. Ezt csak kifejti, részletezi a nyolc különböző forma. Isten szeret engem, én pedig viszontszerethetem. Úgy szeret engem, ahogy vagyok. Gondviselőm ő, feleletet adott az életemre. Olyannak ismer, amilyen vagyok. Ismeri minden képességemet. Ő az, aki jutalmaz, ő az, aki megfizet, ő az, aki meghívott. Kísértések érhetnek, megkívánhatják, ami az enyém, kijátszhatnak az emberek – de mit vehetnek el tőlem, ha Isten szeret engem? Ki foszthat meg engem az örök élet reményétől?

Opálény Mihály: Békesség (Nagymarosi prédikáció, 1983)

Ld. Tarjányi Béla [szerk.], „Mindenkinek mindene lettem” Emlékeink Mihály atyáról, Szt. Jeromos Kat. Bibliatársulat, 2011, 246.248.o.

Tarjányi Béla

Az Eucharisztia alapítása és új szövetség kötése a szinoptikusoknál

1. A szöveg: A szinoptikus evangéliumok beszámoló

Az Eucharisztia alapításának története megtalálható mindhárom szinoptikus evangéliumban, valamint Pálnál az 1. Korintusi levélben. A szinoptikusok beszámolóiban az Eucharisztia alapításának lényeges elemei a következők:

Az utolsó vacsora

Máté 26

A húsvéti vacsora
20 Amikor beesteledett, asztalhoz ült a tizenkettővel. 21 Miközben ettek, így szólt: »Bizony, mondom nektek: egy közületek elárul engem.« 22 Erre nagyon elszomorodtak és egyenként elkezdtek kérdezgetni: »Csak nem én vagyok az, Uram?« 23 Ő így válaszolt: »Aki velem együtt mártja kezét a tálba, az árul el engem. 24 Az Emberfia ugyan elmegy, amint meg van írva róla, de jaj annak az embernek, aki az Emberfiát elárulja. Jobb lett volna annak az embernek, ha meg sem születik.« 25 Ekkor megszólalt Júdás, aki elárulta őt: »Csak nem én vagyok az, Rabbi?« Ő azt felelte neki: »Te mondtad.«

Márk 14

A húsvéti vacsora
17 Amikor beesteledett, odaérkezett a tizenkettővel. 18 Amikor letelepedtek és ettek, Jézus így szólt: »Bizony, mondom nektek: közületek az egyik, aki velem eszik, elárul engem« {Zsolt 41,10}. 19 Erre azok elszomorodtak, és egyenként kérdezgetni kezdték tőle: »Csak nem én vagyok az, Uram?« 20 Ő azt felelte nekik: »A tizenkettő közül az egyik, aki velem egyszerre márt a tálból. 21 Az Emberfia ugyan elmegy, ahogy meg van írva róla, de jaj annak az embernek, aki az Emberfiát elárulja! Jobb lett volna annak az embernek, ha meg

Lukács 22

A húsvéti vacsora
14 Amikor eljött az óra, asztalhoz ült az apostolokkal együtt, 15 és azt mondta nekik: »Vágyva vágytam arra, hogy elfogyassam veletek ezt a húsvéti vacsorát, mielőtt szenvednék. 16 Mert mondom nektek: többé nem eszem belőle, amíg be nem teljesedik az Isten országában.« 17 Azután fogta a kelyhet, hálát adott, és így szólt: »Vegyétek ezt, és osszátok el magatok között. 18 Mert mondom nektek: mostantól fogva nem iszom a szőlő terméséből, amíg el nem jön az Isten országa.« 19 Aztán fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte, és odaadta nekik ezekkel a szavakkal: »**Ez az én testem**, mely

26 Miközben ettek, Jézus fogta a kenyeret, áldást mondott, megtörte, és odaadta tanítványainak e szavakkal: »Vegyétek és egyétek, **ez az én testem.**«
27 Aztán fogta a kelyhet, hálát adott és odaadta nekik ezekkel a szavakkal: »Igyatok ebből mindnyájan, **28 mert ez az én vérem, az új szövetségé, amely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára.**«
29 Mondom nektek: mostantól nem iszom a szőlőnek ebből a terméséből addig a napig, amíg az újat nem iszom veletek Atyám országában.«

sem születik!«

22 Miközben ettek, Jézus fogta a kenyeret, áldást mondott, megtörte, és odaadta nekik ezekkel a szavakkal: »Vegyétek, **ez az én testem.**«
23 Aztán fogta a kelyhet, hálát adott, odaadta nekik, és ittak belőle mindnyájan.
24 Ő pedig így szól: »**Ez az én vérem, az új szövetségé, amely sokakért kiontatik.**«
25 Bizony, mondok nektek: többé már nem iszom a szőlőnek ebből a terméséből addig a napig, amíg az újat nem iszom Isten országában.«

értetek adatik. Ezt tegyétek az én emlékezetemre!«
20 Ugyanígy a vacsora végén fogta a kelyhet, és azt mondta: »**Ez a kehely az új szövetség az én véremben, amely értetek kiontatik.**«

21 De íme, az áruló keze az enyémmel együtt van az asztalon.
22 Mert az Emberfia ugyan elmegy, amint el van rendelve, de jaj annak az embernek, aki elárulja őt!«
23 Erre ők kérdezgetni kezdték egymástól, hogy ki az közülük, aki ezt megteszi?

Jézus személyének *azonosítása* a kenyérrel és a borral:

"ez az én testem", "ez az én vérem" (Mk, Mt, Lk)

a színek *vétele*: "vegyétek", "odaadta nekik" (Mk)

"vegyétek és egyétek", "igyatok ebből" (Mt)

"vegyétek", "odaadta nekik" (Lk)

az *odaadás*, feláldozás kijelentése:

a test "adatik" (Lk), a vér "kiontatik" (Mk, Mt)

kedvezményezett: "sokakért" (Mk, Mt), "értetek" (Lk)

az *eredmény*: "új szövetség" alapítása: Mk, Mt, Lk

az odaadás *célja*: "a bűnök bocsánatára" (Mt)

felhívás az emlékezésre:

"ezt tegyétek az én emlékezetemre" (Lk)

Pál apostol: 1 Kor 11

Az Úr vacsorája ²³ Mert az Úrtól kaptam, amit átadtam nektek, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elarulták, fogta a kenyeret, ²⁴ hálát adott, megtörte, és így szólt: »**Ez az én testem, amely értetek van.** Ezt **tegyétek az én emlékezetemre!**« ²⁵ A vacsora után ugyanígy fogta a kelyhet is, és így szólt: »**Ez a kehely az új szövetség {Jer 31,31} az én véremben. Tegyétek ezt,** ahányszor csak isszátok, **az én emlékezetemre!**« ²⁶ Mert amikor ezt a kenyeret eszitek, és ezt a kelyhet isszátok, **az Úr halálát hirdetik,** amíg el nem jön. ²⁷ Aki tehát méltatlanul eszi a kenyeret, vagy issza az Úr kelyhét, vétkezik az Úr teste és vére ellen. ²⁸ Vizsgálja meg tehát az ember önmagát, és úgy egyék e kenyérből és igyék a kehelyből, ²⁹ mert aki úgy eszik és iszik, hogy nem különbözteti meg a testet, saját ítéletét eszi és issza. ³⁰ Ezért van köztetek sok beteg és gyengélkedő, és sokan meghaltak. ³¹ Ha ellenben megítélnék önmagukat, nem esnének ítélet alá. ³² Amikor pedig ítélet alá esünk, az Úr fenyíti meg minket, hogy ne kárhozzunk el ezzel a világgal.

Megjegyzés: Pálnál (1 Kor 11) mindezek közül még csak az azonosítás, az eredmény és a felszólítás van jelen. Később egyes kéziratokban harmonizációként megjelenik az odaadás-elem is ("az én testem, amely értetek megtöretik, κλωμενον **N**² C³ D² F G Ψ stb., *feldaraboltatik*, θρυπτόμενον D*, *adatik* διδόμενον co).

A szinoptikusok szövegében két elem, az odaadás célja ("a bűnök bocsánatára") és az emlékezésre való felhívás csak egy-egy evangélistánál szerepel (Mt ill. Lk), öt elem viszont (**azonosítás, vétel, odaadás, kedvezményezett, eredmény**, vagyis "az én testem, én vérem"; a "vegyétek", az "adatik-kiontatik"; a "sokakért-értetek" és az "új szövetség") **mindhárom evangéliumban** megtalálható. Eből arra következtethetünk, hogy ezek az elemek a szinoptikusok keletkezése idején mindenütt, szükségszerűen jelen voltak (elhangzottak) az Eucharisztia ünneplése alkalmával. Ugyanakkor az evangéliumok változatos megfogalmazásait látva az is nyilvánvaló, hogy a szöveg még nem volt kötött, szabadon, élő szóval idézték fel az Utolsó Vacsorán történeteket.

Az Eucharisztia alapításának a szinoptikusok által adott leírásában koncentráltan jelen van a megváltás teológiájának a lényege, amelynek középpontjában Jézus keresztdozata áll. Ezek a beszámolók ill. Jézusnak az Utolsó Vacsorán elhangzott szavai valójában

a kereszthalálat értelmesebb, bemutatva azt, mint a megváltás leglényegesebb, döntő mozzanatát: Jézus vállalja a halált, hogy megszabadítsa az embereket a bűnöktől, meghív a vele való legbensőségebb egyesülésre, és létrehozza Isten és az ember(iség) között az új, örök szövetséget.

2. A megértés: A kereszthalál, mint megváltó áldozat

Ószövetségi előzmények I.

Szabadulás Egyiptomból, Kiv. 12

²¹ Összehívta tehát Mózes Izrael fiainak valamennyi főnjét, és azt mondta nekik: »Menjetelek, fogjatok családonként egy-egy állatot, és vágjátok le a Pászkát. ²² Aztán mártatok egy izsópköteget az edényben lévő vérbe, és hintsetek belőle a szemöldökfára s mind a két ajtófélfára, és senki ne menjen ki közületek háza ajtaján reggelig. ²³ Körüljár ugyanis az Úr, és megveri az egyiptomiakat. **Ha azonban látja a vért a szemöldökfán és a két ajtófélfán, elvonul a ház ajtaja előtt, és nem engedi, hogy az Öldöklő bemenjen a házatokba ártani.** ²⁴ Tartsd meg ezt a dolgot, törvény legyen az neked és fiaidnak mindörökre! ²⁵ Ha majd bejuttok arra a földre, amelyet az Úr nektek ad, amint megígérte, ott is tartsátok meg ezt a szertartást! ²⁶ Ha pedig a fiaitok azt kérdezik majd tőletek: `Miféle szertartás ez?' – ²⁷ mondjátok nekik: `Az Úr elvonulásának áldozata ez, mert elvonult Izrael fiainak háza felett Egyiptomban, amikor megverte az egyiptomiakat, és megmentette házaikat.« – A nép erre meghajtotta magát, leborult, ²⁸ aztán Izrael fiai elmentek, és úgy tettek, amint az Úr megparancsolta Mózesnek és Áronnak.

²⁹ Történt azután éjfélkor, hogy az Úr megölt minden elsőszülöttet Egyiptom földjén, a trónján ülő fáraó elsőszülöttjétől kezdve a börtönben levő rab elsőszülöttjéig, valamint az állatok minden elsőszülöttjét.

Szövetségkötés, Kiv. 24

³ Elment tehát Mózes, és elmondta a népnek az Úr minden szavát és rendelkezését. A nép egy szívvel-lélekkel felelte: »**Megtesszük mindazt, amit az Úr mondott!**« ⁴ Ekkor Mózes leírta az Úr minden beszédét. Majd felkelt kora reggel, oltárt épített a hegy tővében, és tizenkét emlékoszlopot állított, Izrael tizenkét törzsének megfelelően. ⁵ Aztán odaküldte Izrael fiainak ifjait, hogy mutassanak be egészen eléggő áldozatokat, és vágjanak az Úrnak békeáldozatul fiatal bikákat. ⁶ Mózes pedig fogta a vér felét, és a medencékbe töltötte, a másik felét pedig az oltárra öntötte. ⁷ Aztán fogta **a szövetség könyvét, és felolvasta a nép hallatára.** Erre ők azt mondták: »Megtesszük mindazt, amit az Úr mondott, és engedelmesek leszünk!« ⁸ **Ő pedig fogta a vért, és meghintette vele a népet, és így szólt: »Ez annak a szövetségnek a vére, amelyet az Úr megkötött veletek e szavak alapján!«**

Ószövetségi előzmények II.

Szabadulás Babilonból, Iz 52-53

13 *Íme, sikert arat szolgám,
magasra emelkedik, magasztos és igen fen-
séges lesz.*

53³ *Megvetett volt, és utolsó az emberek
között,*

fájdalmak férfia és betegség ismerője...

4 *Pedig a mi betegségeinket ő viselte,
és a mi fájdalmainkat ő hordozta;
mi mégis megvertnek tekintettük,
Istentől sújtottnak és megalázottnak.*

5 *De őt a mi vétkeinkért szúrták át,
a mi bűneinkért törték össze;
a mi békességünkért érte fenytés,
és az ő sebe által gyógyultunk meg.*

6 *Mindnyájan, mint a juhok, tévelyegtünk,
mindenki a maga útjára tért;*

3 *az Úr órá rakta mindnyájunk bűnét.*

7 *Megkínózták, és ő alázatos volt, nem nyitot-
ta ki száját;*

*mint a bárány, melyet leölésre visznek,
és mint a juh, mely nyírói előtt elné-
mul, nem nyitotta ki száját.*

10 *De az Úrnak úgy tetszett, hogy összetörje
betegséggel.*

*Ha odaadja engesztelő áldozatul életét,
meglátja majd utódait, hosszúra nyújtja napja-
it;*

és az Úr tetszése az ő keze által teljesül.

11 *...Tudásával szolgám igazzá tesz sokakat,
és bűneiket ő hordozza.*

12 *Ezért osztályrészül adok neki sokakat,
és hatalmasokkal osztozik a zsákmányon,
amiért halálra adta életét, és a bűnösök közé
számították;*

*pedig ő sokak vétkét viselte,
és a bűnösökért közbenjár.*

Új szövetség, Jer 31

31 *Íme, jönnek napok –
mondja az Úr –, amikor új
szövetséget kötök Izrael
házával és Júda házá-
val. **32** Nem olyan szövét-
séget, amelyet atyáikkal
kötöttem azon a napon,
amikor megfogtam kezü-
ket, hogy kihozzam őket
Egyiptom földjéről; azt a
szövetségemet ők bontot-
ták fel, pedig én voltam az
Uruk – mondja az Úr. –
33 Hanem ez lesz az a
szövetség, amelyet Izrael
házával kötök azok után a
napok után – mondja az
Úr –: **törvényemet a
bensejükbe adom és a
szívükre írom. Istenük
leszek, ők pedig az én
népem lesznek.** **34** Nem
fogja többé így tanítani
egyik a másikat, senki a
testvérét: 'Ismerjétek meg
az Urat!' Mert mindnyájan
ismerni fognak engem, a
legkisebبتől a legnagyobb-
big – mondja az Úr –,
mivel megbocsátom bű-
nüket, és vétkükre nem
emlékezem többé.»*

Biztosra vehetjük, hogy szükség volt a feltámadás megtapasztalására és a Szentlélek vezető világosságára, szükség volt sok-sok imára és gondolkodásra, amíg mindezt megértették, elfogadták, sőt, "az Úr halálát" meggyőződéssel hirdetni is merték (vö. 1 Kor 11,26), mint a megváltás központi, döntő eseményét. Jézus tanítványai számára nem lehetett könnyű megérteni, hogy a kereszthalál nem szégyenteljes bukás volt, hanem megváltó áldozat, Isten szeretetének legkézenfekvőbb megnyilvánulása Jézus Krisztusban.

Számunkra is hasznos lehet, ha gondolatban végigjárjuk azt az utat, amelyet Jézus tanítványai megtettek, amíg megértették Jézus halálának értelmét és jelentőségét. Ha ezt felidézzük, számunkra is egyértelműbbé válhat, hogy miért ezek a szavak hangzanak el az utolsó vacsorán, és mit is jelentenek ezek valójában.

Nyilvános működése idején Jézus többször is elmondta az apostoloknak, hogy szenvedni fog, és meg fogják ölni, de arról soha nem beszélt, hogy miért kell meghalnia. Csak annyit mondott, hogy "kell" (Mk 8,31pp). Amikor beállt a Jordánnál keresztelkedő bűnösök sorába, magyarázatként akkor is csak annyit mondott: "illő, hogy beteljesítsünk minden igazságosságot" (Mt 3,15). És nagyon hevesen reagált, amikor Péter tiltakozott a rá váró szenvedés ellen – mert az ő szenvedése "Isten dolgai" közé tartozik (Mk 8,33).

Jóllehet Jézus előre megmondta tanítványainak, hogy meg fogják ölni, a kereszthalál ténye előtt az első pillanatban mégis értetlenül álltak. De aztán Jézus feltámadt, megmutatkozott nekik a halál feletti győzelmében, az emmauszi tanítványoknak pedig "kezdve Mózesen és valamennyi prófétán, mindent megmagyarázott, ami az Írásokban róla szólt." És az isteni "kell" itt ismét megjelenik Jézus szavaiban: "Nem ezeket kellett elszenvednie a Krisztusnak, hogy bemehessen dicsőségébe?" (Lk 24,26-27)

A tanítványok megismerték, megszerették Jézust, magukba szívták tanítását, látták csodáit, társai akartak lenni az örömhír hirdetésében, halála után pedig találkoztak vele ismét, mint a halálából feltámadt, győzedelmes Krisztussal. De a kettő között ott állt Jézus keresztre, a Messiásként ünnepelt Jézus gyötrelmes halála. Miért volt erre szükség? Jézus megmondta, hogy ennek így *kellett* lennie. De miért? Ennek megértése volt az idülő közösség legelső feladata. És –

Jézus útmutatását követve, vö. Jn 5,39 – a választott nép üdvtörténetének, a prófétaí írásoknak a tanulmányozása során választ is kaptak erre kérdésre, még hozzá olyan választ, amely felülmúlta minden eddigi várákozásukat, elképzelésüket.

A választott nép életében három sorsdöntő esemény történt: a szabadulás Egyiptomból, a Sínai szövetségkötés és a hazatérés a babiloni fogságból. Az **Egyiptomból való szabadulás** eszköze a tíz csapás, amely Egyiptomot sújtja, a döntő ezek közül a tizedik, az elsőszülöttek halála. Ettől a legsúlyosabb csapástól az izraeliták a családonként leölt bárány vére által mentesülnek (Kiv 12,21-29). Erre a kettős szabadulásra emlékezteti a zsidóságot a Pászka-ünnep évenkénti megtartása, a családonként feláldozott bárány elfogyasztása. A **Sínai szövetségkötés** alkalmával Mózes felolvassa a szövetség könyvét, és amikor az izraeliták ígéretet tesznek Isten törvényeinek megtartására, meghinti a népet az áldozati vérrel, "a szövetség vérével". Ez a vér pecsételi meg az Isten és a választott nép szövetségét, amellyel az egyik fél engedelmességet, a másik fél pedig viszonzásul áldást ígér.

A babiloni fogság idején Isten küldötte a szabadulás ígéretével áll népe elé. Azokban a jövendölésekben, amelyeket **Izajás** könyvében Isten Szolgája-dalokként ismerünk, a próféta azt hirdeti, hogy lesz majd valaki, aki másokért szenved, magára veszi mások bűneit, hordozza azokat, engesztelő áldozatul adja életét, közbenjár a bűnösökért. Mindezt panasz nélkül, szelíden teszi, "mint a bárány, melyet leölésre visznek, és mint a juh, mely nyírói előtt elnémul" (Iz 53,7; vö. 52,13-53,12). Végül pedig – ugyancsak a babiloni száműzetéssel kapcsolatban, de már Izajás előtt – **Jeremiás** egy teljesen új helyzet-ről beszél, az új szövetségről, amelyet Isten szándékozik kötni népével, miután a korábbi szövetség eredménytelennek bizonyult. Isten ennek a szövetségnek a törvényét nem kötáblákra, hanem az emberek bensejébe, szívébe fogja írni (Jer 31,31).

Ezen üdvtörténeti események és ószövetségi ígérek fényében vált érthetővé mindaz, ami az Utolsó Vacsorán elhangzott. E szentírási helyek alapján nyert értelmet Jézus szenvedése, így lett nyilvánvalóvá az apostolok számára, hogy az emberiség megváltása Jézus kereszthalála által vált lehetségessé és valósult meg, ugyanakkor

az áldozat által nyilvánvalóvá vált Istennek irántunk való, végtelen szeretete, és Isten és az ember között bensőséges kapcsolat, új szövetség jött létre.

Az Eucharisztia alapításáról szóló beszámolók a szinoptikus evangéliumokban valójában Jézus kereszthalálát értelmezik, azt, hogy miért *kellett* meghalnia Jézusnak. Jézus halála nem szégyenletes bukás, hanem megváltó *áldozat*, amely lehetővé teszi a bűnök bocsánatát (= teljesül Isten igazságossága), és beemeli az embert *az Istennel való bensőséges közösségbe*: Jézus aki ádozatul fogja adni önmagát tanítványaiért és sokakért, a saját testévé és vérévé változtatja a kenyeret és a bort, majd önmagát így a tanítványainak nyújtja, akik Jézust magukhoz véve a szent színek alatt azonosulnak, egyesülnek övele, aki a bűnös embert megváltja, megtisztítja és szeretettel magához öleli.

Elmondhatjuk tehát, hogy az Utolsó Vacsoráról szóló szinoptikus beszámolóknak összesűrítve, koncentráltan jelen van a keresztény megváltástan lényege, sőt, az egyháztan is, hiszen amikor Krisztus Testét és Véréát közösen megunkhoz vesszük, megvalósul és kézzel foghatóvá válik mind a Fővel való egység, mind a közösség tagjainak, az egyháznak az egysége. Jézus követői parancsba kapják, hogy "ezt tegyék", ünnepelejk ezt az áldozatot és az általa megvalósuló egységet. Ezért természetes az, hogy a közösségi emlékezésnek ezt a rendszeresen visszatérő alkalmát Eucharisztianak, köszönetnek, hálaadásnak nevezzük, ahol a Krisztus áldozata által megvalósult megváltást és egységet ünnepelejk, azért köszönetet mondunk és hálát adunk Istennek.

3. Továbblépés az Újszövetségben

A szinoptikus evangéliumok az első század hatvanas, hetvenes éveiben készültek, ez azonban nem azt jelenti, hogy mindezt csak ezekben a késői évtizedekben ismerte fel és értette meg az egyház. Nyilvánvaló, hogy ez volt az iduló egyház számára az első és legfontosabb teológiai kérdés, amelyet meg kellett oldania. Krisztust nem lehetett sem elfogadni, sem hirdetni a kereszt nélkül. A keresztrefeszített Krisztust azonban csak úgy lehet hirdetni, ha a kereszthalál tényét nem csak elfogadták, hanem világosan látták

annak értelmét és értékét is, amint ezt Pálnál olvassuk: "Mi a keresztfeszített Krisztust hirdetjük, ami ugyan a zsidóknak botrány, a pogányoknak pedig oktalanság; maguknak a meghívottaknak azonban, zsidóknak és görögöknek egyaránt, Krisztus Isten ereje és Isten bölcsessége" (1 Kor 1,23-24).

Természetes tehát, hogy a kereszthalál, kereszthalálozat értelmezése mindenkor központi eleme volt a keresztény tanításnak. A kereszténység terjedésének első két évtizedéből nincsenek írott emlékeink, a legkorábbi tanúnak **Pál apostol** tekinthető, akinek számos levelét ismerjük az ötvenes évekből. A szinoptikus beszámolók által mintegy kulcsszavakkal rögzített megváltástanát Pál apostol több alkalommal, részletesen kifejti leveleiben. Hosszú tanulmányt igényelne mindennek a bemutatása, elég most csak egy-két példát idéznünk. Pál a leggyakrabban azt hangsúlyozza, hogy Jézus ezzel az áldozattal eltörölte bűneinket, és új életet ajándékozott nekünk: "Életre keltett azáltal, hogy megbocsátotta minden vétünknek. Az adóslevelet, mely ellenünk szólt és vádolt minket, eltörölte, eltette az útból, és a keresztre szegezte" (Kol 2,13-14). "Meghalt a gonoszokért... Vére által megigazultunk... Üdvösséget nyertünk az ő élete által... Jézus Krisztus által elnyertük a kiengesztelődést" (Róm 4,6-11). Krisztusnak ezt a tettet nem csak hirdeti, hanem csodálatos Krisztus-himnusaiban is ünnepli, ld. Ef 1,3-10; Fil 2,6-11; Kol 1,12-20. Rámutat Krisztus főségére, és az Eucharisztia által megvalósuló egységre: "Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nem Krisztus vérében való részesedés? És a kenyér, amelyet megtörünk, nem Krisztus testében való részesedés? Mert egy a kenyér, s egy test vagyunk sokan, hiszen mindnyájan egy kenyérből részesülünk" (1 Kor 10,16-17).

Az Újszövetség későbbi szerzői tovább viszik és mélyítik ezeket a gondolatokat. Csak két írásra szeretnénk most itt kitérni röviden: a Zsidóknak írt levélre és János evangéliumára.

A **Zsidóknak írt levél** szerzője rámutat, hogy Krisztus önként vállalta ezt az áldozatot, amely egyetlen, megismételhetetlen. Ugyanakkor végtelen értékű, mert aki bemutatta, nem más, mint maga az Isten Fia (4,14). És a szent író kimondja: Krisztus, aki ezt az áldozatot bemutatta, valójában pap, pontosabban főpap. Ő az egyetlen, örök főpap, "szent, ártatlan, szeplőtlen, a bűnösöktől elkülönített, és

fölségesebb az egeknél" (7,26), "aki a Fölség trónján ül az egekben" (8,1). Áldozata által létrejött Isten új népe, hiszen mindannyiunkat megszentelt "Krisztus vére, aki az örök Lélek által önmagát adta szeplőtelen áldozatul Istennek, megtisztítani lelkiismeretünket a halott tettektől, hogy az élő Istennek szolgáljunk" (9,14).

Teológiai kifejtés (példák)

Róm 4 / Kol 2

(Róm 4) **6** Krisztus ugyanis akkor, amikor még erőtleneke voltunk, a meghatározott időben, **meghalt a gonoszokért**. **7** Pedig az igaz emberért is aligha hal meg valaki; esetleg a jóért képes valaki meghalni. **8** Isten azonban azzal bizonyítja irántunk való szeretetét, hogy abban az időben, amikor még bűnösök voltunk, **9** Krisztus meghalt értünk. Azért most, miután az ő **vére által megigazultunk**, még sokkal inkább megment minket őáltala a haragtól. **10** Ha mi, amikor még ellenségeke voltunk, kiengesztelődünk Istenel Fíának halála által, most, mint kiengesztelődöttek, sokkal inkább **üdvösséget nyerünk az ő élete által**. **11** Sőt még dicsekszünk is Istenben a mi Urunk, **Jézus Krisztus által**, aki által most **elnyertük a kiengesztelődést**.

(Kol 2) **12** amikor vele együtt eltemeztetek a keresztségben, és vele együtt fel is támadatok, annak az Istennek erejébe vetett hit által, aki őt feltámasztotta a halottak közül. **13** Vele együtt titeket is, amikor halottak voltatok vétkeitek és testetek körülméletlensége miatt, **életre keltett azáltal, hogy megbocsátotta minden vétkünket**. **14** Az adóselevelet, mely ellenünk szölt és vádolt minket, **eltörölte, eltette az útból, és a keresztre szegezte**;

Zsid 9 / 1 Pét 3

(Zsid) **11** **Krisztus azonban mint a jövendő javak főpapja** jelent meg, a nagyobb és tökéletesebb, nem kézzel készített, azaz nem ebből a világból való sátoron át, **12** nem is bakok vagy borjak vére által, hanem a saját vére által ment be egyszer s mindenkorra a szentélybe, és örök váltságot szerzett. **13** Mert ha bakok és bikák vére, és az üszök elhintett hamva {**Szám 19,9,17**} a tisztátalanokat megszenteli a test megtisztulására, **14** **mennyevel inkább fogja Krisztus vére, aki az örök Lélek által önmagát adta szeplőtelen áldozatul Istennek, megtisztítani lelkiismeretünket a halott tettektől, hogy az élő Istennek szolgáljunk!**

15 Így tehát **egy új szövetség közvetítője**: ő, aki **halálával megváltott az első szövetség alatt elkövetett bűnöktől**, hogy a meghívottak elnyerjék az örök-ké tartó örökség ígérését.

(1 Pét) **18** Mert **Krisztus is meghalt egyszer a bűnökért**, az igaz a bűnösökért, **hogy minket Istenhez vezessen**. Test szerint megölték ugyan, de a Lélek életre keltette.

Jn 1 / 6 / 10 / 20

1 ²⁹ Másnap látta, hogy Jézus közeledik hozzá. Erre így szólt: »**Íme, az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűnét!** ³⁰ Ő az, akiről mondtam: Utánam jön egy férfi, aki megelőz engem, mert előbb volt, mint én. ³¹ Én nem ismertem őt; de azért jöttem vízzel kereszteni, hogy őt megismertessem Izraellel.« ³² János tanúságot tett és azt mondta: »Láttam, hogy a Lélek, mint galamb, leszállt az égből és rajta maradt. ³³ Nem ismertem őt, de aki azért küldött, hogy vízzel kereszteljek, azt mondta nekem: 'Akire látod a Lelket leszállni és rajta maradni, ő az, aki Szentlélekkel keresztel.' ³⁴ Én láttam, és tanúságot tettem arról, hogy ő az Isten Fia.«

6 ⁴⁸ **Én vagyok az élet kenyere.** ⁴⁹ Atyáitok mannat ettek a pusztában és meghaltak. ⁵⁰ Ez a mennyből alászállott kenyér, hogy aki ebből eszik, ne haljon meg. ⁵¹ Én vagyok az élő kenyér, amely a mennyből szállt alá. Ha valaki ebből a kenyérből eszik, örökké él. **A kenyér pedig, amelyet majd én adok, az én testem a világ életéért.**

10 ¹⁴ Én vagyok a jó pásztor: ismerem enyéimet, és enyéim ismernek engem, ¹⁵ amint engem ismer az Atya, és én is ismerem az Atyát; és én életemet adom a juhokért. ¹⁶ Más juhaim is vannak, amelyek nem ebből az akolból valók. Azokat is vezetnem kell. Hallgatni fognak szavamra, és egy akol lesz, és egy pásztor. ¹⁷ Azért szeret engem az Atya, mert **odaadom az életemet, hogy ismét visszavegyem** azt. ¹⁸ Senki sem veszi el tőlem: én adom oda magamtól. Hatalmam van odaadni, és hatalmam van újra visszavenni. Ezt a parancsot kaptam Atyámtól.«

20 ³² Odamentek tehát a katonák, és eltörték a lábszárát először az egyik vele együtt keresztrefeszítettnek, aztán a másiknak. ³³ Amikor azonban Jézushoz értek, mivel látták, hogy ő már meghalt, nem törték meg a lábszárát, ³⁴ hanem az egyik katona lándzsával **megnyitotta oldalát, amelyből azonnal vér és víz jött ki.** ³⁵ Aki ezt látta, tanúságot tett róla, és igaz az ő tanúsága. Ő tudja, hogy igazat mond, hogy ti is higgyetek. ³⁶ Mert ezek azért történtek, hogy beteljesedjék az Írás: »*Csontját ne törjék össze*« {Kiv 12,46; Zsolt 34,21}. ³⁷ Egy másik írás pedig azt mondja: »*Látni fogják azt, akit keresztülszúrtak*« {Zak 12,10}.

János evangéliumában a megváltás tényének hagyományos megfogalmazása valójában csak Keresztelő János ajkáról hangzik el: "Íme, az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűneit" (Jn 1,29). Ebben az evangéliumban a kereszthalál nem véres áldozat többé, hanem megdicsőülés. Amikor Júdás elmegy, hogy elárulja, Jézus kijelenti tanítványainak: "Most dicsőült meg az Emberfia!" (Jn 13,31) Az őt hallgató tömegnek pedig azt ígéri: "Ha majd felmagasztalnak a földről, mindent magamhoz vonzok. Ezt azért mondta, hogy jelezze,

milyen halállal fog meghalni" (Jn 12,32-33). János evangéliumában nem szerepel az Eucharisztia szerzésének leírása, de Jézus Jánosnál is hangsúlyozza: "Bizony, bizony mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok az ő vérét, nem lesz élet tibenetek. Aki eszi az én testemet, és issza az én véretem, annak örök élete van, és én feltámasztom őt az utolsó napon. Mert az én testem valóságos étel, és az én vérem valóságos ital" (Jn 6,53-55). Az Eucharisztia vétele Jánosnál is a Jézussal való személyes, bensőséges egység forrása: "Aki eszi az én testemet, és issza az én véretem, az bennem marad, és én őbenne" (uo. 56.v.).

Összefoglalva

megállapíthatjuk, hogy az Eucharisztia alapításának történetei, amelyeket a szinoptikus evangéliumokban olvashatunk, valójában annak a keresztény megváltás- és egyháztannak a koncentrált, tömör megfogalmazásai, amelyet Jézus követői a Szentlélek vezetésével már a kezdetek kezdetén

Az utolsó vacsora (Bécsi Képes Biblia)

felismertek, hirdettek, és rendszeresen megünnepeletek: Jézus, az Isten Fia meghalt az emberekért, hogy megszabadítsa őket bűneiktől, kiengesztelje őket Istennel, és vele, mint Fővel – és általa egymással – egyesüljenek, s így megszülessék Isten új, szent, tiszta népe, az "új szövetség" közössége. Ezt hirdették Jézus tanítványai kezdetől fogva, és ennek megfogalmazását és továbbvitelét, elmélyülését láthatjuk az Újszövetség különböző irataiban.

Nemeshegyi Péter SJ

Képi nyelv a Bibliában¹

A Biblia írásának korában természetesen nem léteztek mozgóképek, de a Szentírásban maguknak a szavaknak van gyakran képi jellegük. Ezen nem kell csodálkozni, mert a Biblia Istenről és az ő tevékenységéről szól, az Istenről szóló beszéd pedig mindig többé-kevésbé képi beszéd.

Istenről képekben lehet beszélni

„Istent soha senki nem látta” – mondja János evangéliuma. Emberi szavakkal beszélünk Istenről. E szavak az általunk látott, tapasztalt emberi világból származnak, és ezért képként szerepelnek, amikor isteni dolgok elmondására használjuk őket. Az olyan képeket, amelyek hasonlítanak arra, amiről beszélünk, ugyanakkor különböznek is tőle, *szimbólumoknak* nevezzük. Ezért mondhatjuk, hogy minden, ami ebben az Isten által teremtett világban létezik, Isten szimbóluma. Hasonlít az Istenhez, mert Tőle származik. Ezért mondja a Biblia például az embert Isten képmásának, és ezért tekintik a teológusok az összes többi teremtményt a teremtő Isten „nyomainak” (*vestigia*). Ezeknek a „képmásoknak” és „nyomoknak” alapján alkotott szavakkal próbál a Biblia is Istenről és tevékenységéről beszélni.

Ebből következnek az Istenről szóló beszéd korlátai, mert a IV. lateráni zsinat is kijelentette: „nem lehet a Teremtő és a teremtmény között akkora hasonlóságot állítani, hogy ne kelljen ugyanakkor megállapítani a közöttük fennálló *nagyobb* különbözőséget.” (DS 806) Goethe Faustjának záró sorai: „Alles Vergängliche ist nur ein Gleichnis” (minden mulandó dolog csupán hasonlat). E tény nemcsak az örök, végtelen Istenről szóló beszédünk korlátait mutatja, hanem másfelől ennek a beszédnek a nagy értékét is. A francia keresztény bölcselelő, Paul Ricoeur mondta: „Le symbole donne a penser” (a szimbólum gondolkodásra indít). Amikor száraz fogalmakkal dobálózunk, úgy véljük, mindent világosan kimondtunk álta-

¹ Ld. A SZÍV, Lelkiségi és Kulturális folyóirat, 2010. február, 40-42.o.

luk. Pedig a misztériumokat épp csak megérintettük. A szimbólumok, hasonlatok, példák viszont állandóan új gondolkodásra serkentenek, és ébren tartják istenkeresésünket. „Valóban rejtőző Isten vagy te” – mondja a Biblia Istenről (Iz 45,15). Ágoston pedig hozzáteszi: „Isten azért rejtőzködik, hogy keresésére ösztönözzön, és azért végtelen, hogy még akkor is tovább keressük, amikor megtaláltuk.”

Emiatt mondják egyes egyházatyák, hogy az Istent jelző képi kifejezések alkalmasabbak az Istenről szóló beszéd esetében, mint a világos fogalmak, mert ha például azt mondjuk Istenről, hogy „hatalmas”, akkor fennáll a veszély, hogy olyan értelemben hatalmas, mint a földi uralkodók vagy a természet erői hatalmasak, pedig Isten egészen másként „hatalmas”. Ám amikor azt mondjuk, hogy az „Isten üdvösségem szarva” (Zsolt 18,3), akkor egyértelmű számunkra, hogy Isten nem „szarv”, és hogy tovább kell keresnünk és kutatnunk még, hogy jobban megismerjük.

A világosan meghatározott bölcséleti szakkifejezéseknek is van persze szerepük a keresztény hit megfogalmazásában. De azok az évszázados viták, amelyek az ilyen szavak, mint a *hüposztaszisz*, *phüszisz*, *uszia* (egyedi létező, természet, lényeg) használatából származtak és egyházszakadásokhoz is vezettek, arra hívják fel figyelmünket, hogy mennyire hasznosak a képi kifejezések az isteni dolgokról szóló beszédben.

Üdítő képek a Szentírásban

Ezért olyan jó és üdítő, hogy a Biblia nyelvezte tele van képekkel. Kár, hogy legtöbbször nem állítjuk szemünk elé ezeket a képeket, pedig mennyi örömet szerezhetnének! Lássuk például a 23. zsoltárt! A zsoltár így kezdődik: „Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm, zöldellő legelőkön adott nekem helyet.” Mindjárt felötlik képzeletünkben a viruló, zöld réten békésen legelésző nyáj, és az előtte járó, hívó hangjával juhait ösztökélő pásztor, a nagy botjával, szélől lengetett köpenyével. „Csöndes vizekhez vezetett engem” – mondja tovább a zsoltár, és már látjuk is szemünk előtt a csendesen folydogáló patakot. Tiszta a vize, fűfák szegélyezik, az állatok vígan lefetyelik a kristálytiszta vizet, fejük tükröződik is benne. „Az igazság ösvényein vezetett” – szól tovább a zsoltár, és már láthatjuk is a ka-

nyargó ösvényt, amelyen biztonságosan vezet a pásztor a vágyott otthon felé. Erre viszont egy félelmetes kép következik: „Járjak bár a halál árnyékában, nem félek semmi bajtól, mert te velem vagy.” Mindnyájan tudjuk, mi a halál, mindnyájan szereztünk tapasztalatokat a sötét árnyakról, mindnyájunkra rátört néha a félelem, ha sötét, veszedelmes utakon jártunk. De itt a vigasztalás: Velem vagy! Gyakran tapasztalhatjuk: a kisgyerek nem fél, ha fogja kezét az édesapja. Vidáman lépegethetünk mi is, ha velünk az oltalmazónk. A zsoltár folytatódik: „Vesszöd és pásztorbotod megvigasztaltak engem.” Ilyet is láthattunk, mikor a pásztor botjával visszaterelgeti a nyájhoz az elbarangoló juhot. Amikor a juh érzi hátán a bot ütését, nem örül neki. Pedig milyen jó újra ott lenni a pásztor mögött vándorló nyájban. Hirtelen új kép tűnik fel a zsoltárban: „Asztalt terítettél számomra, olajjal kentél meg fejemet, és kelyhem csordultig töltötted.” Itt már nem a pásztor és a juh viszonyáról van szó, hanem egy kedves házigazdáról, aki pompás lakomát készített nekünk: poharamat csordultig, bizony csordultig megtölti finom borral, és a fejem csak úgy ragyog az illatos olajtól. A zsoltár vége pedig most már világosan beszél: „Jóságod és irgalmasságod kíséri engem életem minden napján, hogy az Úr házában lakjam időtlen időkgig.” Az idő és az örökkévalóság kapcsolata jelenik meg itt: isteni jóság és irgalom vezet egészen a végső beteljesedésig, amíg el nem jutunk arra az elképzelhetetlenül csodálatos helyre, ahol utunk végén otthon leszünk, magának az Úristennek a házában.

Félelmetes képek

Vannak viszont a Bibliában olyan képek is, amelyek idegenek számunkra. Főképpen az apokaliptikus írásokban (Zakariás könyve, Dániel könyve, Jelenések könyve stb.) sorakoznak ilyen félelmetes képek: nőtény oroslán sasszárnyakkal, embercsontokat faló medve, négyfejű párdúc, vasfogakkal mindent összerágó szörnyeteg (Dániel 7,2–7), egymással harcoló angyalseregek (Dániel 10,12–13), hétszarvú és hétszemű bárány (Jelenések 5,6), vérrel vegyes jégeső és tűz (Jel 8,7), oroslánfogú sáskák hada (Jel 9,7), oroslánfejű, tűzokádó lovak serege (Jel 9,17) stb. E könyvek irodalmi műfaja, az „apokaliptika” nehezen érthető, és óvakodnunk kell attól, hogy a Biblia olvasásakor ezeket helyezzük figyelmünk központjába.

Jézus képi beszéde

Jézus, Isten végső és végérvényes kinyilatkoztatója ugyanis egészen más képi világot használ. Ő is nagyon szeretett képekben beszélni Istenről, de ezekben a képekben nem szerepelnek oroszlánok és vérengző vadállatok vagy csatázó angyalseregek. Olyan csodálatos, csendes béke uralkodik Jézus példabeszédeiben, hogy mindig jólesik őket újra meg újra olvasni. Olvassuk, ízlelgetjük kétezer éve, és mindig frissek és újak. Valóságos kis irodalmi műreemek.

Felvonul bennük az emberek mindennapi élete: a hálót kivető halászok, a vető és arató földművesek, a kenyérsütő háziasszonyok, a nyájukat őrző és védő pásztorok, az elgurult pénzdarabot kereső asszonyok, a vendégségben járó urukra égő lámpással váró szolgálk, az apák és fiúk közti konfliktusok és azok megoldásai, a menyegzői lakomák. Megjelennek a madárkák, főként a sűrke verebek, a magától növekvő vetés, a földben szétbomló és kalászba szökkenő mag, a gyönyörű színekben pompázó mezei virágok, a dús szőlőfürtöktől hajladozó szőlővesszők, és így tovább.

Jézus tudatában állandóan jelen volt az Atyaisten, és mindent az Atyaistennel való kapcsolatban lát. Azért tudott olyan számtalan hasonlattal beszélni Róla, mert: „Az Atyát nem ismeri senki, csak a Fiú, és akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni.” (Mt 11,27)

Jézus otthonosan élt a „jó Isten” (Mk 10,18) teremtette világban, és fájdalmas halálát is e szavakba tudta foglalni: „Eljöttem az Atyától, és a világba jöttem; most elhagyom a világot, és az Atyához megyek.” (Jn 16,28)

Különböző képtípusok

A szinoptikus evangéliumok színpompás képei bennünket is segíthetnek, hogy mindenről Isten jusson eszünkbe. János evangéliumában kevesebb képet találunk, de azok alaposan ki vannak dolgozva. A két legfontosabb kép a szőlőtő és a világosság.

Jézus maga a termékeny szőlőtő, az Atya a szőlőjét gondosan ápoló gazda, mi vagyunk a szőlővesszők, rajtuk teremnek a gazda és a szőlőtő jóvoltából az édes szőlőfürtök, vagyis a krisztusi hit és jó cselekedetek (Jn 15,1–11).

Az Isten maga világosság (1Jn 1,5). Jézus a világ világossága (Jn 8,12; 3,19), aki a világba jött, hogy megvilágosítson minden embert (Jn 1,9). A világossággal rendszeresen találkozunk, és tapasztalatból ismerjük értékét és fontosságát. Bárcsak minden világosság, legyen az napfény, csillagfény, gyertyafény, lámpafény, eszünkbe juttatná Őt, az „igazi világosságot” (Jn 1,9).

A páli levelek is használnak képeket, de minthogy Pál városi ember volt, ritkán veszi képeit a természetből. Inkább a katonák fegyverzetéről: „a megigazulás vértjét, a hit pajzsát, az üdvösség sisakját, a Lélek kardját” emlegeti (Ef 6,13–17). Vagy sportversenyekről: „Akik a versenypályán futnak, mindnyájan futnak ugyan, de csak egy nyeri el a díjat. Úgy fussatok, hogy elnyerjétek! Az pedig, aki részt vesz a versenyben, mindentől tartózkodik: ők azért, hogy hervatag koszorút nyerjenek, mi pedig, hogy hervadhatatlant.” (1Kor 9,24–25) A görög olimpiai játékokra gondol itt Pál, amelyekre a sportolók kemény, önmegtartóztató tréninggel készültek, és a győztes fejére babérkoszorút helyeztek.

Csak egyszer próbálkozik természeti képpel: Izrael népét nemes olajfához, a többi népből származó embereket vadolajfához hasonlítja; a nemes olajfa hitetlen ágai letörtek, a vadolajfából származó ágakat pedig beoltotta az Isten a nemes olajfába (Róm 11,17–24). Értjük, hogy mit akar ezzel mondani, de a hasonlat furcsa, mert a gyümölcsfákat nemesítők nem vad ágakat szoktak nemes fába oltani, hanem épp fordítva, nemes szemet a vad fába.

A világosságról vett hasonlatot azonban ő is gyönyörűen alkalmazza, amikor a hívő keresztényt a hajnal emberéhez hasonlítja: „Az éjszaka előrehaladt, a nappal pedig elközelgett. Vessük el tehát a sötétség cselekedeteit, és öltjük magunkra a világosság fegyvereit. Öltsetek magatokra az Úr Jézus Krisztust!” (Róm 13,12–14). Nem csoda, hogy e sorok olvasásakor csapott le Ágostonra Isten kegyelmének sugara, amely őt új emberré teremtette. Bárcsak bennünk is valóra válnék az Írás szava: „A sötétség elmúlt, és az igaz világosság világít már. Aki szereti testvérét, az marad a világosságban.” (1Jn 2,8.10) A Biblia minden képe is csak ezt hirdeti: „Szeretet az Isten, és aki a szeretetben marad, Istenben marad, és Isten őbenne.” (1Jn 4,16)

A Jézus-korabeli Jeruzsálem

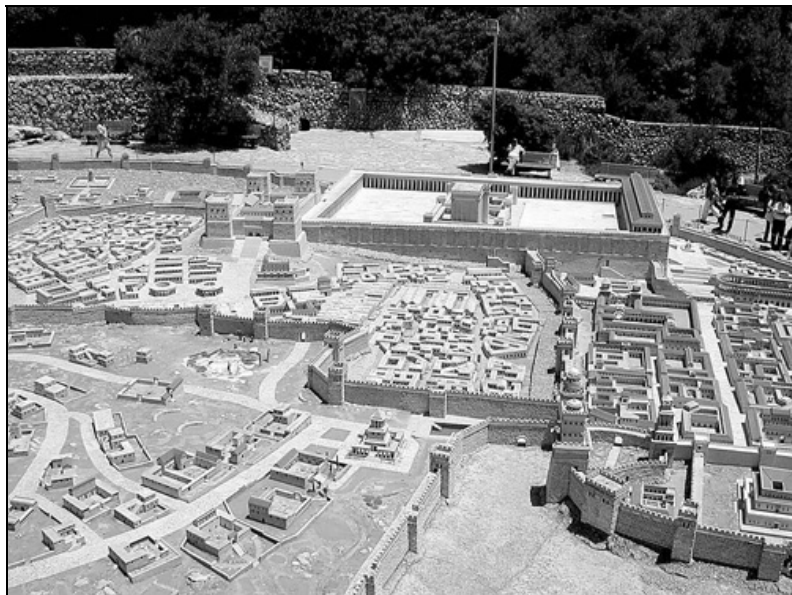
A jeruzsálemi Szentföld Szálloda (Holyland Hotel) udvarán látható a Jézus-korabeli Jeruzsálem kicsinyített mása, makettje. A maketről számos színes kép készült, ezeket az interneten keresztül is megcsodálhatjuk. A képsorozat címe az interneten:

www.nelc.ucla.edu/Faculty/Schniedewind_files/Jerusalem/Holyland_Hotel_Model_Jerusalem.pdf

vagy Társulatunk honlapján keresztül (magyar szöveggel):

www.biblia-tarsulat.hu/jeruzsalem.htm

Szeretettel ajánluk mindenki figyelmébe!

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

A királyság kritikája

Izrael szabadságeszménye (Bír 8,22k; Bír 9)

A.) Alapgondolat

Az Ószövetség nagy része azt a benyomást kelti az olvasóban, hogy a Biblia egy történelemkönyv. És nagyon hosszú időn keresztül így is olvasták: „Bibliai történetek”. De mióta észrevették, hogy az ószövetségi történetek nem a mai fogalmaink szerinti történeti leírások, Izrael történetének kérdése újra kezdődött. Ha a különböző bibliai könyvek nem tekinthetők elsődleges információs forrásnak, akkor honnan lehet megtudni, hogy valójában mi is történt? Viszonylag probléma mentes kérdés a királyok kora Izraelben, mert ezzel kapcsolatban a szomszédos népek államának leírásaiból is kaphatunk információkat. De az ezt megelőző időszak nehéz kérdés. Mi történt az előtt, mielőtt Dávid és Salamon megalapította királyságát?

Izrael óriási súlyt helyez elbeszéléseiben erre a korai időszakra, a „kezdetekre”. Izrael számára a honfoglalás olyan fontos esemény, hogy az ÓSz első hét könyvében (a Teremtéstől a Bírákig) újra és újra elmondja ezt a királyság megalakulása előtti kezdetet. Ha ez így van, akkor ez azt jelenti, hogy ez a „kezdet” Izrael számára is nyitott kérdés, ami újra és újra aktualizálódik.

De „Izrael kezdete” nem csak történeti kérdés. A teológiai alapokat is leterzi, mert Izrael története végig Izrael Isten-megtapasztalásáról szól.

Tehát hogyan jutunk el addig, hogy a nagy mezopotámiai és egyiptomi kultúra között hirtelen felbukkan egy virágzó hídország Saul és aztán az őt követő Dávid uralkodása alatt, amely területet a zsidók mind a mai napig magukénak követelnek?

Józsue könyvét olvasva Izrael népének honfoglalásáról az a benyomás támad, hogy egy hatalmas sereg, amely Izrael tizenkét törzsének koalíciójából áll, a Jordánon átkelve Kánaán földjét városról városra elfoglalta, míg végül az egész országot felosztotta a törzsek között.

Bár látszólag úgy tűnik, hogy az ÓSz Izrael történetét mondja el számunkra, az újkori archeológiai kutatások nyomán kiderült, hogy az első évezredről szóló történetek nem tekinthetők szorosan vett történelmi adatközlésnek. Helyek és események nyerneк benne értelmezést Izrael hagyományába illesztve. Ki ne ismerné Józsue könyvének 6. fejezetéből Jerikó elfoglalásának történetét? Izrael harcosai hat napon keresztül körbejárják a várost, a hetedik napon a papok megfűjják a hét harsonát, az egész nép pedig harci kiáltásban tör ki, ettől Jerikó falai leomlanak, az izraelitáknak csak be kell menni a városba és elpusztítani a lakosokat. Nagy érdeklődés kísérte, amikor a 19. sz. végén kiásták ezeket a híres jerikói falakat, amelyek, mint a kártyavár omlottak össze a bibliai leírás szerint. Nagy volt a meglepetés, amikor kiderült, hogy ezek a bizonyos falak, már jóval előbb, az állítólagos hódítás előtt száz évvel, egy földrengés nyomán omlottak össze. Józsue idejében Jerikó mindössze egy kicsi falucska volt, tehát szó sem volt hódításról. Ugyanígy Ai, melynek meghódításáról Józsue 7.-8. fejezete beszél, abban az időben már csak rom volt (a neve is erről beszél egyébként Ai = romváros).

Tehát a Jerikó, Ai stb. meghódításáról szóló részek etiológiai jellegűek. Azonban e városok romjait és a vidék más figyelmet érdemlő jellegzetességeit nem magyarázták volna Józsue előrenyomulásával, ha ez minden harc nélkül ment volna végbe. Ha azonban elfogadjuk, hogy a bevonulás harci cselekmények soraként zajlott le, akkor könnyű belátni, hogy a nép képzelete ezeket a harci cselekményeket szívesen kiszínezte, nemegyszer érdekes tájleírásokat is beleszöve szemléltetésül. Így nem lehetetlen, hogy Ai v. Jerikó hatalmas romhalmazai hátterül szolgáltak valamihez, ami eredetileg nem volt

egyéb kisebb csatározásnál, v. hogy olyan csaták emléke kapcsolódott hozzájuk, amelyek máshol zajlottak le.

Más ásatások viszont igazolni látszanak a bibliai leírásokat a kánaáni városok elfoglalásával kapcsolatban: Kr. e. 13. sz. elején Bételt lerombolták; ugyanebben a sz.-ban Hacort elpusztították, de a Kr. e. 12. sz.-ban Izr. fiai, bár szerényebb méretben, de mégis felépítették. Debir pusztulása valamennyivel későbbre esik. Lachisról nagy valószínűséggel megállapítható, hogy Kr. e. 1230 k. pusztult el. Ha a művelődésben Kr. e. 1200 k. végbement változást is tekintetbe vesszük, e városok lerombolása összefüggésbe hozható Izr. fiainak honfoglalásával. Így valószínűnek tekinthető, hogy Izr. fiai a Kr. e. 13. sz.-ban vonultak be az Ígéret földjére.

Hát akkor hogy is képzeljük el ezt a honfoglalást?

Maga a Biblia is különböző honfoglalás-történeteket tartalmaz. Józsue könyve után a Bírák könyvét olvasva hirtelen egy egészen más honfoglalás-ábrázolással találjuk szembe magunkat. Míg Józsue könyve úgy ábrázolja, hogy a honfoglalás egyszerre ment végbe, a Bírák könyvéből az derül ki, hogy az egyes törzseknek újra és újra meg kell küzdeniük hol az egyik, hol a másik város lakóival, akiket még nem sikerült kiűzni az ország földjéről. A kép, amellyel találkozunk a következő: Izrael törzseinek még hosszú időn keresztül kellett osztoznia a területen azokkal az őslakosokkal, azokkal a kánaáni városokkal, akik nagyobb hadierejük volt mint nekik, „sok kaszás szekerük” (Bír 1,19), stb. Izrael törzsei felszorultak a hegyre, a termékeny síkságok a kánaáni városok birtokában voltak. Ennek az időszaknak az emlékét őrzi az Izrael ellenségének szájába adott kijelentés a 1 Kir 20,23: „Az mondta erre a szíriai király szolgálai uruknak: »Hegyi istenek az isteneik, azért kerekedtek fölénk; jobb lesz tehát, ha a síkságon hadakozunk ellenük – akkor megbírunk velük.»” A Bírák könyvének első fejezetében találjuk azt a „negatív birtoklistát”, ami az el nem foglalt városokat sorolja fel: Jeruzsálem, Bétsán, Tánák, Dór, Jeblaám, Megiddó, Gézer, Akkó, Szidón, Ahaláb, Akázib, Helba, Áfek, Rohób, Bétsemes, Bétanát,

Izraelre ebben az időszakban, mint más nomádokra is, a törzsi szövetség volt a jellemző, nagycsaládokban éltek, nem voltak társadalmi osztályok, ún. „kultúrnomádok” voltak a városok és falvak

vonzáskörében, feltehetően a gyéren lakott hegyvidéken éltek, de gazdasági kapcsolatban álltak a kánaáni települések lakóival. Valami olyasmit kell elképzelnünk, mint amiről az ősatyák történeteiben olvasunk. A letelepült „városi” és a „pásztor” élet két különböző, de egymásra utalt gazdasági tevékenységet, de két életvitelt is jelentett, melyből az utóbbira Izrael mindig nosztalgiával emlékszik: A nomád pásztor élet az ártatlanság, a tisztaság, a szabadság kora. Maga az Úr is mint Izrael pásztora szerepel végig az Ószövetségben a Kivonulás könyvétől a prófétáig, pásztor volt Ábel, Ábrahám és az ősatyák, Mózes pásztorsága közben szólítja meg az Úr az égő csipkebokorban és küldi vissza Egyiptomba, hogy a népet kivezesse az egyiptomi rabszolgaságból, a nagy királyt Dávidot is, aki egy személyben egyesíti a múltat és a jövőt, pásztorból kente királlyá a prófétát.

A város bűnös, Káin, a testvérgyilkos földműves volt, Ábrahám kivonul Háránból, Szodoma és Gomorra városok meg egyenesen a bűn jelképévé, megtestesítőivé váltak.

A letelepedés társadalmi változásokat is hozott magával, elkerülhetetlenné vált, hogy a laza törzsi szövetséget egy centrális hatalom váltsa fel és megindult az osztálytagozódás is. A nomád pásztorok szabadsága egyre inkább a múlté. Erről az átmeneti korról találunk utalásokat a Bírák könyvében, a 1 Sámuel és a 1 Királyok könyvében.

A Bírák könyvének felépítése a következő: Az Ígéret földje elfoglalásának rövid leírását, és az el nem foglalt városok ismertetését (1,1–2,5) a következő korszak vallási szempontú mérlegelése (2,6–3,6) követi, majd Izrael néhány szabadítója és tetteinek bemutatása következik, formailag egy és ugyanazon séma szerint: Jahvétől való elfordulás, ellenség hatalma alá kerülés, Izrael segítségért kiáltása, szabadító érkezése és nyugalom az országban: Otoniel (3,7–11), Eglon (3,12–30), Samgár (3,31: keret nélkül), Debora és Bárák (4–5), Gedeon (6–8). Mindehhez csatlakozik (keret nélkül) Abimelek uralomra jutásának és bukásának története (9), majd Jefte uralmának leírása a bírák listájának (10,1–5; 12,7–15) keretébe foglalva, amelyek közül az elsőhöz egy vallásos megfontolásokat tartalmazó részlet is járul (10,6–16). A Sámsonnal kapcsolatos történetek (13–16) nem foglalnak magukban szabadulást hozó tetteket, ugyanígy a Dán-

ban alapított szentélyről (17) és Izraelnek Benjamin ellen indított harcáról szóló rész sem, amelyre Benjamin gonosztettei miatt került sor, a silói asszonyrablást is beleértve (19–21).

A könyv szerzője a különböző történeteken keresztül újra és újra felveti a központi hatalom problémáját: a közjót szolgálja-e vagy romboló, pusztító önkény, amely megfosztja az egyént a szabadságtól, szolgaságba taszítja, emberi mivoltában megcsonkítja.

B.) Szöveg: Bír 8,22k; Bír 9

C.) Bevezetés

1. A királyság

A királyság szó különböző asszociációkat ébreszt bennünk: A „királyról” talán elsőként egy népéről atyjaként gondoskodó úr jut eszünkbe, aki a „haza atyja”; a másik asszociáció a korlátlan hatalom és önkény, rosszabb esetben diktatúra. A királyságot az egyik nosztalgiával, dicsőséges fényben látja, a másik meg túlhaladott, a régi idők dekadens maradványának tekinti, amelyet már réges-rég felváltottak a korszerűbb kormányzási formák.

Tekintsük át, hogy a királyság kulcsszava alatt mi mit értünk, tartsuk az érem mindkét oldalát fény felé. Mit jelent a hatalom és a vezetés az egyes részletek tekintetében: Esély vagy kockázat?

Az ún. „aranykorban” a király valójában a közösség szakramentális-misztikus képviselője. Az istenek minden adománya elsősorban a királyt illeti meg, de nem egyénileg, hanem mint a népet megtestesítő személyiséget. A király ügye azonos a nép ügyével. Mindent, ami jó, ami igazságos, ami üdvöt hoz és szabadulást jelent, az ellenség fölötti győzelmet, sőt a papi közvetítést is ide értve, elsősorban a királynak, mint nagy embernek tulajdonítanak, a sumer lugal elnevezés szerint. A királyságnak ilyen módon való értelmezése kétségkívül szemben áll a keleti kényurakra, erőszakos monarchákra vonatkozó általános fölfogással. A király az igazságosság királya és mint ilyen áldás a népnek: az igazságnak érvényt szerezni, igazságot szolgáltatni elsőrendű vallási feladata a királyoknak. A király az isteni áldás eszköze, a „béke fejedelme”, azaz létrehozója minden békének,

a béke teljességének. A valóságban a király a nép, a nemzet oltalmazója, palladiuma: mindennek, ami a királynak osztályrészül jut, annak népe is részese, legyen az átok v. áldás. Ebben az értelemben a király mintegy jelkép: alattvalói föltekintenek rá, és mindenkinek minden az ő bőségéből jut osztályrészül. –

II. A királyság eszménye Izraelben. Ha összehasonlítjuk a királyra vonatkozó keleti fölfogást Izrael vallási meggyőződésével a királyságot illetően, akkor kiderül, hogy a személyes Isten eszménye, aki nem véletlen szülte alakban testesíti meg a személytelen „isteni”-t, a királysággal kapcsolatos képzeteket is megváltoztatta. Itt most csak a legfontosabb eltérésekre és egyezésekre utalunk az ősi keleti és az izraeli fölfogás között. – 1. Izraelben komolyan nem kerülhetett sor „istenítésre”, arra, hogy embert istennek tekintsenek, istenként tiszteljenek. Itt teljesen világosan elkülönült a személyes egy Isten és a király, mint ember. Mindig egyértelmű maradt a szövetség irgalmas Istene és a földi uralkodó emberi személye között a különbség. Annyiban kapcsolódik össze Isten és a király személye, hogy Izraelben a királyságot Isten kegyelme tartja fenn: „A földkerekségnek Isten az Ura. Ő rendel föléje a kellő időben jó vezetőt” (Sir 10,4). – 2. Izrael fiainak királyát, de mindenekelőtt a Messiást egy belső kötelék állandó kapcsolatban tartja Jahvéval. A király Izrael Istenét képviseli (2Sám 14,17: Isten anygala). Különösen a Messiásról áll, hogy Isten hasonmása (alterego), hiszen senki nem áll olyan közel Istenhez, mint az Örök Atyának és a Béke Fejedelmének (Iz 9,5) királyi alakja. A fölkenéssel és a beiktatáshoz hozzá tartozó egyéb szertartásokkal a király „más emberré” lett (1Sám 10,6), mindenekelőtt magára öltötte Isten szentségét és érinthetetlenségét. Ez főleg a nagy királyra, Dávidra állt, és „Dávid kedvéért” az ő földi utódaira, „mindörökké” (Zsolt 18,51; 45,7 stb.). A Júda házából való királyt arra választotta ki Jahve, hogy az ő „királyságának trónján üljön Izrael fölött” (1Krn 28,5). Végső fokon a földi király csak részesedett Jahve örök királyságából (vö. Iz 33,22); az a körülmény, hogy az uralkodói hatalom a személyes Isten uralmában gyökerezett, arra épült, nagyban növelte a júdeai királyok tekintélyét, másfelől viszont azt jelentette, hogy a király sokkal mélyebb kapcsolatba került Istennel. – 3. Az egész Ószövetség emlegeti a szabadító királyt.

Izrael fiainak királya érvényt szerez a szegény jogának, őt illeti „az igazság jogara” (Zsolt 45,7; 72,1 kk. 4.12). A szabadulás, amelyet a király szerez, olykor a szent háborúban kivívott győzelem formáját ölti (1Sám 8,20; 9,16; 2Sám 3,18; 2Kir 6,26). Némely szöveg magának a Messiásnak is katonai erényeket, ill. tetteket tulajdonít (Zsolt 2,9). Bizonyos értelemben pap is Izrael fiainak királya, de nem az áldozat tényleges bemutatójaként, hanem mint a kultuszban a nép első és teljhatalmú helyettesítője: a királyok olyan értelemben mutatnak be áldozatot, hogy gondoskodnak föláldozni valóról, és mindenki más előtt fogadják Jahve megígért áldását. Minthogy a király övéinek pásztora (2Sám 5,2), népe létének, fönmaradásának elengedhetetlen föltételét jelenti: a Siral 4,20 találóan mondja, hogy a Fölkent „Orrunkban a lehelet”, neki köszönhető az élet, mind a testi, mind a szellemi. Az eszményi király maga a Messiás (Zsolt 72,7.16; Jer 23,5; Ez 34,23–24; 37,24).

2. Abimelek magához ragadja a királyságot

A mádianiták sikeres legyőzése után Izrael férfiai azt mondták Gedeonnak, hogy legyen a királyuk, de Gedeon ezt válaszolta nekik: »Nem uralkodom rajtatok, s nem fog uralkodni rajtatok fiam sem: az Úr uralkodjék rajtatok.«(Bír 8,23)

Gedeon, a kényszerhelyzetben meghívott bíra, vezető, nem tartja örökölhetőnek a vezetést, a királyságot. Nyilvánvalóan látja a veszélyét annak, hogy Istent nem fogják többé uralkodójuknak elismerni, hanem emberi uralkodókat helyeznek maguk fölé.

a.) Az alaptörténet

Munkalap

<i>Az alaptörténet</i>	<i>A deuteronomista átdolgozás</i>
-------------------------------	---

Abimelek királlyá választása

9,1 Ekkor Abimelek, Jerobaál fia elment Szíchembe, anyja testvéreire, és szólt hozzájuk s anyja apai házának egész nemzetségéhez, ezeket mondva: ² »Szóljatok Szíchem valamennyi emberéhez: `Mi jobb nektek, az-e, hogy hetven em-

ber, Jerobaál valamennyi fia uralkodjon rajtatok, vagy az, hogy egy ember uralkodjon rajtatok? Vegyétek tekintetbe azt is, hogy én csontotok és hústok vagyok.'« – ³ Anyja testvérei el is mondták róla mindezeket a dolgokat Szíchem valamennyi emberének, s Abimelek felé hajlítoták azoknak a szívét, mert azt mondták: »Testvérünk ő nekünk!« ⁴ Erre azok hetven sékel ezüstöt adtak neki Baál-Berít templomából, s azon ő szűkölködő és csavargó embereket fogadott magának, hogy kövessék. ⁵ Aztán elment Efrába, apja házába, s megölte testvéreit, Jerobaál fiait, a hetven férfit, egy kövön;

⁶ Erre összegyűlt Szíchem minden embere és Milló városának valamennyi családja, és elmentek, s királlyá tették Abimeleket az alatt a tölgyfa alatt, amely Szíchemnél állott.

csak Jótám, Jerobaál legkisebbik fia maradt meg, mert az elrejtőzött.

Mese a fák királyáról

⁷ Amikor ezt hírül vitték Jótámnak, ő elment, s megállt a Garizim hegyének tetején és harsány hangon kiáltva így szólt: »Hallgassatok meg, Szíchem emberei, hogy Isten meghallgasson titeket!

⁸ Elmentek a fák, hogy királyt kenjenek föl maguknak. Azt mondták azért az olajfának: `Uralkodj rajtunk!'

⁹ Az így felelt: `Elhagyhatnám-e zsiradékot, amelyet istenek, emberek élveznek, s elmehetnék-e, hogy a fák között ide-oda

mozogjak?' **10** Azt mondták erre a fák a fügefának: 'Gyere, s vedd át közöttünk az uralkodást!' **11** Az ezt felelte nekik: 'Elhagyhatnám-e édességemet és pompás gyümölcsömeimet, s elmehetnék-e, hogy a többi fa között ide-oda mozogjak?' **12** Azt mondták erre a fák a szőlőtőnek: 'Gyere, s uralkodj rajtunk!'

13 Az ezt felelte nekik: 'Elhagyhatnám-e boromat, amely Istent és embert felvidít, hogy a többi fa között ide-oda mozogjak?'

14 Azt mondták erre a fák mindnyájan a galagonyának: 'Gyere és uralkodj rajtunk!' **15** Az ezt felelte nekik: 'Ha csakugyan királyotokká tesztek, gyertek, s pihenjete meg árnyékomban; de ha ezt nem akarjátok, jöjjön ki tűz a galagonyából, s eméssze meg a Libanon cédrusait.'

16 Nos tehát, ha becsülettel s bűn nélkül tettétek királyotokká Abimeleket, s ha jól cselekedtetek Jerobaállal s házával, s megháláltátok jótéteményeit – ő hadakozott értetek, **17** s veszélynek tette ki életét, hogy megszabadítson titeket a mádiániták kezéből, **18** ti pedig most felkeltetek apám háza ellen, s megöltétek fiait, a hetven férfit egy kövön és Abimeleket, az ő rabszolganőjének a fiát tettétek Szíchem lakóinak királyává azért, mert a testvéretek –, **19** tehát ha becsülettel s vétek nélkül jártatok el Jerobaállal s házával, akkor örüljetek ma Abimeleknek, s ő is örüljön nektek; **20** ha azonban gonoszul: jöjjön ki tűz belőle, s eméssze

meg Szíchem lakóit s Milló városát, s jöjjön ki tűz Szíchem embereiből s Milló városából, s eméssze meg Abimeleket.«
21 Ezt mondta, aztán elfutott, és elment Beerbe. Ott telepedett meg, mert félt fivéréától, Abimelektől.

Harc Szíchemért

²² Így uralkodott Abimelek Izraelen három esztendeig. ²³ Akkor az Úr gonosz lelket küldött Abimelek és Szíchem lakói közé, s azok elkezdték őt utálni, ²⁴ és Jerobaál hetven fia megölésének vétkét és vére ontását Abimelekre, a testvérükre meg a szíchemiek többi főemberére, az ő segítőtársaira hárítani. ²⁵ Azért csapdát állítottak neki a hegyek tetején, s amíg odajöttére váraoztak, kirabolták és kifosztották az arra menőket. Ezt hírül vitték Abimeleknek.

²⁶ Ugyanakkor odaérkezett Gaál, Obed fia a testvéreivel együtt, s átment Szíchembe. Ennek eljövételére nekibátorodtak Szíchem lakói, ²⁷ s kimentek a mezőkre, leszüretelték a szőlőket, kiperéselték a fürtöket, éneklő karokba oszlottak, s bementek istenük templomába, s ott lakoma s pohár között szidalmazták Abimeleket. ²⁸ Gaál, Obed fia azt kiáltotta: »Kicsoda Abimelek és kicsoda Szíchem, hogy szolgáljunk neki? Nemde, Jerobaál fia és Zebult, a szolgáját, nevezte ki helytartónak Emor, Szíchem atyjának emberei fölé? Miért szolgáljunk tehát neki? ²⁹ Csak adná valaki kezem alá e népet, hogy eltávolíthatnám Abimeleket. Erre megüzenték Abimeleknek: Gyűjts hatalmas sereget és jöjj.«

³⁰ Amikor ugyanis Zebul, a város

kapitánya Gaálnak, Obed fiának beszédeit meghallotta, igen megharagudott,³¹ s titkon követeket küldött Abimelekhez ezzel az üzenettel: »Íme, Gaál, Obed fia Szíchembe jött a testvéreivel és harcra tüzeli ellened a várost.³² Éppen azért kerekedj fel az éjszaka a veled levő néppel együtt, és állj lesben a mezőn,³³ kora reggel, napkeltekor pedig ronts a városra, s amikor ő kivonul ellened népével, tegyél vele azt, amit csak bírsz.«

³⁴ Erre Abimelek éjjel egész seregével együtt felkerekedett és Szíchem mellett négy helyen csapatokat helyezett lesbe.³⁵ Amikor aztán Gaál, Obed fia kijött és megállt a város kapujának bejárójában, Abimelek s az egész vele levő sereg felkelt a leshelyről.³⁶ Amikor Gaál a népet meglátta, azt mondta Zebulnak: »Íme, valami sereg ereszkedik le a hegyekről!« Az így felelt neki: »A hegyek árnyékát nézed te emberi fejeknek, az téveszt meg téged!«³⁷ Am Gaál ismét szólt: »Íme, valami nép ereszkedik alá a táj köldökéről, s egy csapat jön azon az úton, amely a tölgyfára néz.«³⁸ Azt mondta ekkor neki Zebul: »Hol van most a szád, amellyel azt mondtad: 'Kicsoda Abimelek, hogy szolgáljunk neki?' Nemde, ez az a nép, amelyet becsméreltél? Eredj ki, s kelj harcra vele!«³⁹ Ki is vonult Gaál, a szíchemiek népének láttára, s harcra kelt Abimelekkel,⁴⁰ de megfutamodott, s az üldözőbe vette és bekergette a városba, miközben a város kapujáig igen sokan elesetek Gaál részéről.⁴¹ Aztán Abimelek Rómában helyezkedett el, Zebul pedig kiüzte Gaált s társait a városból, s nem tűrte, hogy

ott tartózkodjanak.

⁴² Másnap aztán kiment a nép a mezőre. Amikor ezt hírül vitték Abimeleknek, ⁴³ ő vette seregét, három csapatra osztotta és lesben állt a mezőn. Amint aztán meglátta, hogy a nép kijött a városból, felkelt és rájuk rontott; ⁴⁴ a maga csapatával ostrom alá vette és körülfogta a várost, a másik két csapat pedig a mezőn kószáló ellenség után nyomult. ⁴⁵ Abimelek egész nap ostromolta a várost, végül pedig bevette, lakosait leölte, magát a várost pedig lerombolta, és sőt hintett rá.

⁴⁶ Amikor ezt a szíchemiek tornyának lakói meghallották, be mentek Berít istenük templomába, oda, ahol a szövetséget kötötték vele, amiről a hely a nevét is kapta; ez ugyanis igen meg volt erősítve. ⁴⁷ Amint Abimelek meghallotta, hogy a szíchemiek tornyának emberei mind odagyültek, ⁴⁸ felment egész népével együtt a Szelmon hegyére, fejszét ragadott, levágott egy faágat, a vállára tette, elvitte és azt mondta társainak: »Amit láttok, hogy én cselekszem, cselekedjétek gyorsan ti is!« ⁴⁹ Erre azok is gyorsan egy-egy faágat vágtak és követték a vezért, majd körülrakták és felgyújtották a várat, és így az történt, hogy a füst és a tűz megölt mintegy ezer embert, minden férfit és aszszonyt, aki Szíchem tornyának lakója volt.

Abimelek halála

⁵⁰ Aztán elindult onnan Abimelek és Tebesz városához ment, s azt körülvette és megszállta hadával.

⁵¹ A város közepén azonban egy magas torony volt, s abba menekült minden férfi és asszony s a város minden főembere; jó erősen bezárták az ajtót, s a torony tetejére, a bástyákra álltak. ⁵² Ezért Abimelek a toronyhoz vonult és erős ostrom alá vette. Megközelítette az ajtót, s arra törekedett, hogy tüzet tegyen alá.

⁵³ Ekkor íme, fölülről egy asszony lehajított egy malomkődarabot, s eltalálta Abimelek fejét és bezúzta koponyáját. ⁵⁴ Erre ő gyorsan odahívta fegyverhordozóját, s azt mondta neki: »Rántsd ki kardodat, s ölj meg, hogy azt ne találják mondani, hogy asszony ölt meg engem.« Az teljesítette a parancsot, s megölte. ⁵⁵ Miután meghalt, mindazok, akik vele voltak Izraelből, visszatértek lakóhelyükre. ⁵⁶ Így torolta meg Isten azt a gonoszságot, amelyet Abimelek az apja ellen elkövetett, amikor megölte hetven testvérét; ⁵⁷ a sízichemieknek is megfizetett azért, amit tettek, s így teljesedett rajtuk Jótámnak, Jerobaál fiának átka.

b.) Fritz szerint a Bír 9 öt rétegre bontható, amelyből a „Gaál epizód” (26-41 v.) a legősibb, egy külön történet, úgy lett hozzáillesztve.

A következőkben az alaptörténetet, Abimelek királyságát Sízichem fölött (1-5a.6.23.42-45.50-54.56 v.) írja le (Ebbe illesztették bele a „Gaál-epizódot”). A következő átdolgozás során került bele „Jótám meséje” (5b.7-16a.19b-21.46-49 v.). (A két utolsó átdolgozást a 22.55. v. és a 16b-19a.24.57 v. most figyelmen kívül hagyjuk.)

Abimelek szíchemi királyságának alaptörténete három részre tagolható:

1.	Abimelek királlyá választása (1-5a.6 v.)
2.	Harc Szíchemért (23.25.42-45 v.)
3.	Abimelek halála (50-54.56 v.)

Az alapelbeszélés Abimelek tragikus kimenetelű királlyá választási kísérletéről szól Szíchem vezetői által, szemben saját izraeli törzsével (Manassze). Atyai származása szerint Abimelek Gedeon fiaként (Gedeon = Jerubaál) Manassze törzséhez tartozott, anyai származása szerint, pedig a kánaáni Szíchemhez. A szíchemi arisztokrácia a Baál templomból ad számára pénzt, hogy izraelita testvéreit brutális módon megölethesse, és Manassze törzsének és Szíchemnek abszolút urává válhasson.

Abimelek erőszakos cselekedete visszaüt majd saját fejére. Egy asszony kezétől hal szégyenletes halált.

Míg Gedeont Isten hívta meg feladata elvégzésére és a vezetésre, addig Abimelek nem volt meghívott, arcátlanul, erőszakosan és önkényesen ragadta magához a hatalmat.

c.) A deuteronomista átdolgozás

Már az alapelbeszélésben megjelenik a tettek és hogylét összefüggése Abimeleknél, és a továbbiakban a deuteronomista átdolgozásban a Jótám meséje által ez a tettek és hogylét összefüggés még további hangsúlyt kapnak, ahogy Abimeleket a szíchemiek királyukká tették (a rossz melletti döntés, a gonoszság maga után vonja a pusztulást). A deuteronomista az eseményeket nem csak egy személynek, a királynak a bűneként tekinti, hanem az egész nép bűneként.

A fák királyáról szóló mesével az átdolgozásban egy ősi keleti hagyomány nyer értelmezést Jótám szavaiban Abimelek szíchemi királlyá választásáról, amelyben az átdolgozás nyomán az efrai vérfürdő (5b v.) eseménye is tovább élt.

Ez a király-választás egy teljesen alkalmatlan (poén: "Gyertek, s pihenjete meg árnyékomban"), unproduktív (poén: a többi növény mind gyümölcsstermő) uralkodót eredményez. A király abszolút be-

hódolást követel, ami eleve lehetetlenné teszi a király és népe közti normális kapcsolatot. „Borítékolni” lehet a hamarosan bekövetkező közös bukást: kicsap a pusztító tűz és elemésztí a szíchemieket.

Míg az ősi mese eredetileg a királyság ellen volt kihegyezve (a mottó szerint: Ahogy egy uralkodás létrejön, olyan lesz a folytatása is), a deuteronomista átdolgozás bírálja a mesei keretben a polgárokat. Kimondja: Ha valaki gyilkossággal kerül trónra, nem kell azon csodálkozni, hogy annak további halálos következményei lesznek. A deuteronomista átdolgozása nyomán sokkal erősebben kidomborodik a nép közös bűne, ami a katasztrófához vezetett, tehát nem csak egyszerűen a királyságnak vagy egy alkalmatlan királynak kritikája.

Egy további vonása a deuteronomista átdolgozásnak Izrael növekvő dekadenciája: A királyságot Gedeon még kategorikusan elutasítja, csak Istennek ad tiszteletet, ezzel szakít brutálisan istentagadó fia, Abimelek. A következmény világos: A király és a nép megsemmisül. A deuteronomista máris látja a katasztrófát a saját királysága idején Izraelben, és tudja hogy fog befejeződni.

3. Égő bokrok a Szentírásban

„Az Úr uralkodjék rajtunk”

Közismert képe a Szentírásnak Mózes égő csipkebokra Mózes meghívástörténetében, a tűz, amely nem égeti el a bokrot. Helyezzük mellé Abimelek galagonya bokrát, amely nem csak saját magát, hanem a környezetét is felperzseli. Ez a legjellemzőbb különbség az Isten királysága és az emberi hatalomra alapított királyság között. Akit Isten meghívott, az isteni tűztől van áthatva, és mint Mózesnek, nem kell félnie attól, hogy ez a tűz elpusztítja őt. Az isteni tűz sugárzik arcáról.

Abimelek önjelölt, nem Isten hívta meg, a tüzet saját céljára használja, és elégnek mind ő maga, mind aki a közelében van. Úgy tekinthetünk Abimelekre, mint Mózes ellenpárjára: itt az isteni tűztől áthatott Mózes – ott Abimelek, a gyújtogató.

Aki Isten akaratát teszi, az áldássá válik, aki öncélúan használja Isten ajándékait, az átokká, pusztulást hozóvá.

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, idő-tartam</i>
1. Ének: Sillye Jenő: Csipkebokor	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 137.o. 10 perc
2. Megközelítés : Beszélgetés a királyságról – Királyábrázolások a történelmi arcképcsarnokban: Szt. István az országalapító, Szt. László a lovagkirály, Mátyás, az igazságos, stb. – Mit gondolok vezetésről és hatalomról, mit gondolok én a királyságról? (lásd Bevezetés 1.) – Királyság az ősi keleten (1. Bevezetés 1.) – Mi jut eszünkbe a pápai koronáról?	csoportos beszélgetés	irodalmi szemelvények, képzőművészeti alkotások reprodukciója, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
3. A szöveg feldolgozása: Abimelek magához ragadja a királyságot lásd Bevezetés 2		
3/a. Az alaptörténet (Bír 9) Közösen elolvassuk a szöveget (lásd Bevezetés 2/a Munkalap és megbeszéljük a Bevezetés 2/a. b alapján	csoportos munka az óravezető irányításával	fénymásolt Munkalap külön lapon, ceruza 30 perc
3/b. A deuteronomista átdolgozás A résztvevők összehasonlítják az alaptörténetet az átdolgozással, lásd Bevezetés 2/c	csoportos munka az óravezető irányításával	fénymásolt Munkalap külön lapon jegyzetfüzet, ceruza, 30 perc
4. Égő bokrok a Szentírásban: Mózes és Abimelek összehasonlítása lásd Bevezetés 3. - Mit szűrhetünk le magunknak az összehasonlításból?	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
4. Befejező ima, ének	kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A **Biblica** 1/2010. számában Nadav Na`aman felülvizsgálja a »bibliai Izrael« kifejezésnek a biblikus történetírásban való használatát. Röviden bemutatja az

ókori Mezopotámia hatalmi és kulturális örökségéért Asszíria és Babilon közti harcot (a Kr.e. 3. és 2. században). Volt benne városrombolás, istenszobor ledöntése és ünneplése, sőt irodalom és az uralkodó fiáról elnevezett Asszúrbanipál könyvtára is. A cikk emellé állítja a sokkal későbbi küzdelmet Izrael és Júdea között (Jozija uralkodása idején) az igen értékes vallási örökségért. Ezt a királyságot azonban 720-ban Asszíria annektálta. A cikk megállapítja, hogy az »Izrael« név a történelemben először Saul, Dávid és Salamon idejében jelent meg, sokkal nagyobb területen, mint Júdea királysága. »Izrael« tehát először sokkal inkább vallási örökség. Végeredményben *Izrael* a helyes elnevezése ennek az etnikai közösségnek. – Debbie Hunn cikke arról szól, hogy a tudósok egyetértenek abban, ahogyan *Szent Pál Gal 1,13-2,21-ben összefoglalja evangéliumának a lényegét*, és abban is, hogy *megvédi apostolságát*, de nem ért egyet utóbbinak a módjával (pl. az 1,10-ben), és avval, *ahogyan nyíltan szembeszáll Péter*, valamint Barnabás és a többi

A lábmosás (Bécsi Képes Biblia)

korábbi királyságát. A cikk megállapítja, hogy az »Izrael« név a történelemben először Saul, Dávid és Salamon idejében jelent meg, sokkal nagyobb területen, mint Júdea királysága. »Izrael« tehát először sokkal inkább vallási örökség. Végeredményben *Izrael* a helyes elnevezése ennek az etnikai közösségnek. – Debbie Hunn cikke arról szól, hogy a tudósok egyetértenek abban, ahogyan *Szent Pál Gal 1,13-2,21-ben összefoglalja evangéliumának a lényegét*, és abban is, hogy *megvédi apostolságát*, de nem ért egyet utóbbinak a módjával (pl. az 1,10-ben), és avval, *ahogyan nyíltan szembeszáll Péter*, valamint Barnabás és a többi

zsidó hívők antióchiai viselkedésével. Ehelyett Pál az 1,10-ben két kategóriát állít fel: keresni a nép tetszését, vagy keresni Isten tetszését. A cikk az evangélium egységét erősíti.

A **Zeitschrift für die Neutestamentliche Wissenschaft** 2010/1. számában Armin D.Baum azt vizsgálja, hogy a *Lukács evangélium előszava* (Lk 1,1-4) a korabeli tudományos szakkönyvek előszavainak mintáját követi-e (miként újabban L.Alexander nyomán ezt sokan feltételezik). A jelen cikk szerzője szerint Lukács előszava leginkább a korabeli római történetírók előszavaihoz hasonlít. Eltérés, hogy Lukács önmagát nem mutatja be, amint az Ószövetség szövegeinek szerzői sem. – Florian Wilk részletesen vizsgálja és bemutatja a dicsérő, dicsőtő és dicsekvő magatartás jelenlétét Pálnál. Pál elítéli a hibás vallási öntudatot (Róm 2,17-23 és 3,27), emellett örömmel vesz részt és méltán dicsekszik Isten közös dicsőítésében (Fil 3,3-6). Hirdeti az Úrban való dicsekvés legitim módját (pl. 1 Kor 1,26-31). A cikk hozzáteszi, hogy az a dicséret kivételes lehet, amit az apostol kapni remél majd az Úr napján. – Antonio Piras cikke azt kutatja, kicsoda *Szent Pálnak* az az »igazi munkatársa« (csak a nőnemű megnevezésből tudhatjuk, hogy »asszonytárs«), akihez Fil 4,3-ban kéréssel fordul. Ezt az idők folyamán sokan vizsgálták. Létezik egy, a közismert »ősi latin« szentírásfordítással egyidejű gót nyelvű fordítás, amely szerint Pál a feleségét szólítja meg; a neve Frau Wulfila. A 2. és a 3. században több híres alexandriai egzegéta meg volt győződve arról, hogy itt Pál feleségéről van szó. Az ügyben sokszor volt vita (pl. a reformáció korában is). A cikk megállapítja, hogy a gót és az ősi latin fordítás kapcsolata tisztázatlan. Nem kerülhető el a gót és a görög eredeti szövegek alapos összehasonlítása.¹

– Stefan Krauter cikke arra hívja fel a figyelmet (Jan Dockhornnak a Római levélről írt tanulmánya nyomán), hogy Szent Pál levélszövegeiből nyelvi alapon megállapítható, ha azok női olvasókhöz szólnak. Ilyenkor a rájuk vonatkozó jelzők és határozók nőneműek (eltérően a egyes olvasóknak, vagy csak férfiaknak írt levélszövegektől). Női olvasókat feltételez pl. a 2 Kor 11,2 és annak folytatása.

¹ A neovulgata a gót szövegről nem szól, de Pál a szóban levő munkatársat »germane compar«, azaz »germán társam«-ként szólítja meg. *Sz.l.*

– Dieter Zeller cikke az *1 Kor 15,28* formulát elemzi és értelmezi. Ennek során figyelembe kell venni az alárendeltségnek nemcsak szubjektív, hanem objektív jelentését is. Isten a vele szembenálló hatalmak után saját fiának alávetését is kívánja, ami több mint a teremtői mivolt automatikus következménye. Ha a »Minden« is kapcsolatba került Istennel, ennek a ténynek van hatalmi vonatkozása is (v.ö. *1 Kor 12,6* és *Ef 1,23*). Ez az *élet győzelme, a beteljesedés minden dimenzióban*.

A **Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft** 3/2009. számában Joseph Fleischman azt vizsgálja, hogy a Biblia szerint Izraelben miként befolyásolta egy gyermek törvény szerinti állapotát az apa által való befogadottsága. Figyelembe veszi a MTörv előírásait, sőt az ókori Közel-Kelet más népeinek szokásait, és példaként az *Ez 16.* történeti leírását. A cikk végül kimondja az Ószövetség tanulságát a törvényes házasságban született gyermek státusáról; felelős – az egész család tagjaként való felelős nevelője és majd a törvény szerinti sorrendnek megfelelő örököse a tényleges apa – nevelője és majd a törvény szerinti sorrendnek megfelelő örököse a tényleges apa (függetlenül attól, hogy el akarja-e őt fogadni). *Tehát minden gyermeknek Isten akarata szerint lehetőleg teljes családban kell felnőnie*. Ezt a státust az apa később sem változtathatja meg (vö. MTörv 21,15-17), örökbefogadóra sem bízhatja. – Bernd U. Schimmer a rézkígyó csodás gyógyító történetét (Szám 21,15-17) vizsgálja. Megállapítja, hogy ez a módszer ellentétben van az ókori keleti szokásokkal, amelyek a kígyómarást rítusokkal és fizikai eszközökkel próbálták gyógyítani. A rézkígyó sokkal inkább a MTörv 18 és Kiv 15,26 alapján vált a pusztai vándorlás emlékévé. Szám 21,4-9 későbbi szöveg, amely a maga idejében a mágikus babonákat ítélte el. – Juha Pukkala megállapítja, hogy MTörv első kiadása (alapszövege, az Urdeuteronomium) igen régi lehet [még nem volt templom, sem királyság, vagyis állam sem], de teljessé csak Kr.u. 586 után, a királyság korában, pl. Jozija idejében válhatott. –

A folyóirat 4/2009. számában William A.Tooman Ezekielnek a templom sorsára vonatkozó látomásáról (*Ez 8-11*) megállapítja, hogy a szokásos értelmezés szerint JHVH majd elhagyja a templomot, a babiloniak pedig bevonulnak, és a templom elpusztul. A cikk értel-

mezése szerint a látomás JHVH ítéletet hozó érkezését hirdeti. Szükséges tehát Sion védelme; JHVH segít elkerülni a nemzet vereségét és fogságba hurcolását. – Tim Bulkeley Ámosz 7,1-8,3 szokatlan nyelvi szerkezetére hívja fel a figyelmet. A történeket és mindazt, amit lát, a próféta meséli. Ő szól Istenhez, közbenjáró kérdéseivel (7,2 és 7,4), idézi Isten szavait, valamint Bétel papjának hozzá (Ámoszhoz) intézett (elutasító) szavait, továbbá üzenetét Jeroboám királyhoz. A tömör összefoglalásból is szinte látjuk a füves réteket, a mérőönt, a végén a gyümölcsökkel telt kosarat stb. Ha félbeszakad valami, kimondatlanul is értjük, tudjuk a folytatást. A cikk nem szól Ámosz könyvének az itt leírtaknál korábbi és későbbi eseményeiről, de látjuk, hogy Ámosz igazi próféta; az Izrael királyságának sorsára vonatkozó döntő fontosságú üzenete (8,2-3) valóban az Úr szava! – Thon Johannes cikke Nehemiás 13,23-27 alapján azt a kort idézi fel, amikor (talán a számkivetés következtében, vagy csak kb.Kr.e.200-tól) a bibliai héber nyelv már nem volt első (anya-) nyelve a zsidó családoknak sem. A próféta erősen küzd ez ellen (erőszakkal és átokkal is). De Salamon királyt is elcsábították idegem asszonyai. Nehemiás kimondja: Vajon mi is elkövessük ezt a nagy gonoszsgot? [27.vers] Elűzi egy főpap kirívóan vétkes rokonát, és szigorú előírásokat vezet be a papok és leviták számára. A cikk veszteségnek tekinti, hogy a bibliai héber nem lett a zsidó családok és rokonaik identitásának meghatározó jelévé.

A **Bibel heute** 2/2010. számának témája: *Egészség és betegség*. Itt csak néhány rövid szóval utalunk a magyarázó szövegekkel, idézetekkel, képekkel, kottákkal telt füzetre... Dicsőítés az élet csodájáért... Életünk sebezhetősége Isten elé vezet... A Biblia igen sokoldalúan, és mindig teljességgel szól erről ... Remény és ráhagyatkozás... A betegség teológiája egyedül és betegtársakkal... Helyettesítően vállalt szenvedés... »Én, az Úr vagyok a te gyógyítód (Kiv 15,26)... A betegség következményei... gyógyíthatatlanok, vakok, némák, leprások... Bízalom Istenben (Mk 2,1-12) ... Erő a gyengeségben: »Elég neked az én kegyelmem« (1 Kor 12,7-9) ... Aki nem érzi jól magát; csak orvoshoz siessen? Lehet, hogy a pap jobban segíthet! ... Betegségben a cikk javasolja különösen a 121., 139., 30., 13., 150. és 23. zoltár imádkozását.

In memoriam Opálény Mihály

Társulatunk megalakulása óta forgalmaz egy igen hasznos segéd-eszközt a Szentírás tanulmányozásához, a sokak által kedvelt újszövetségi szövegmutató szótárt, az Opálény-féle Konkordanciát.

Opálény Mihály esztergomi egyházmegyes pap volt, Szentendrén és a budapesti Szent Család plébánián volt káplán, öt évig a Patrona Hungariae Gimnáziumban hittanár, majd 1986-ban, 42 éves korában fiatalon meghalt.

Halálának 25. évfordulóján, **2011. május 14-én este 6 órakor** a budapesti Szent Család **plébániatemplomban ünnepi szentmise keretében emlékezünk meg Mihály atyáról.**

A negyedszázados évforduló alkalmából Társulatunk gondozásában egy igen érdekes kötet fog megjelenni róla **"Mindenkinek mindene lettem" – Emlékeink Mihály atyáról** címmel. A kötetben mintegy harmincöt visszaemlékezést olvashatunk azoktól, akik tisztelték és szerették őt, akik az ő bölcsességéből, derűjéből és szeretetéből sokat gazdagodtak.

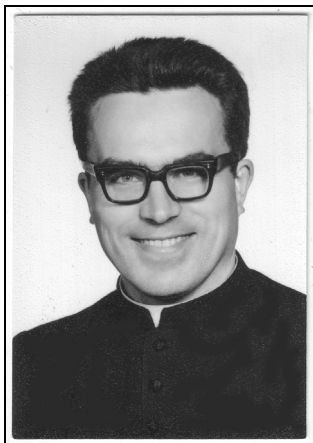
Az alábbiakban ezek közül a visszaemlékezésekből közlünk néhány részletet:

Emlékeim a Szent Család „toronyőréről” – Opálény Mihállyal közös volt a lelkiatyánk, Tompa Nándor. Így történhetett, hogy egyezett az érdeklődésünk, hasonló lett elszántságunk. Ő a Központi Szemináriumtól kissé magányosan közeledett a gyakorlat felé. A magam életútja fordítva kezdődött. Színes, mozgalmas vidéki életből kerültem Pest sűrűjébe. Fialatok tömegével körülvéve, állandósuló rendőri megfigyelés alatt szomjaztam a több tudást, a mélyebb csendet, álmodoztam a szerzetességről. Az égi Rendező összehozott minket, 1972-ben sorsunk találkozott, a VII. és a VI. kerületben szomszédokká váltunk.

Egymásban megtaláltuk, ami hiányzott addigi képzésünkől. Mihály otthon volt a teológiában, szenvedéllyel kutatta a Szentírást, s közben mindenkinek mindenévé vált. Szolgált a környék szegényeit, javított vasalót, szerelt villanyt, élvezettel mászkált templomának állványain, az akkori illegalitásban tömegével gyártotta és terjesztet-

te a frissen keletkező ifjúsági dalok kotta-fotóit. Utolérhetetlen életkedvével nappal tanított, éjszaka pedig Trabantjával leszaladt a Mecsekbe, ahol vett egy omladozó házat, hogy a közösségnek legyen hol lelkigyakorlatokat tartani. Templomában tisztelte, segítette plébánosát, de azért sikeresen bújtatta éveken át az akkoriban alakult nagygyarosi Szervező Bizottságot.

Amikor engem már rég kivágtak a fővárosból, s néha-néha visszajártam a lakásokon órákon át várakozó imaközösségekhez, nála maradhattam szálláson, mármint az egyik tornyában. A másik ugyanis a ő „lakása” volt. Mire a kacatok, lavórok, könyvek közt rám virradt, ő már árkon-bokron túl volt. Nem a tornyát, hanem a népét őrizte. Zsebében csavarhúzóval, fáziskeresővel, no meg a szentkenettel kereste a munkát. Rövid idő alatt kellett nagyot élnie. Halálos betegen is tréfálkozott. A katolikus lánygimnáziumban növendékei szemében – talán az akkor divatos sláger nyomán – ő volt a „Limbó.” A miatta aggódó, néha boszszankodó nővérek csak akkor vették észre, kit vesztek, amikor a Megyeri temetőben, 1986-ban búcsúztattuk. Valaki közülünk a fákat nézte, nem ül-e az atya az egyik ágon, rajtunk mulatva. *(Balás Béla kaposvári megyéspüspök)*

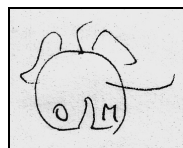
Opálény Mihály

1974 novemberéből van róla egy nagyon világos emlékem. November 5-én volt egy autóbalesetem: Trabanttal mentem Márianosztráról Nagymarosra, és Nagymaroson összeütköztem egy Volgával, mert szemből beelőzött. A Trabant nem élte túl, én igen. Bekerültem a váci kórházba, összevarrtak, és a karambol után egy hét múlva hazaegettek. Másnap, amikor már otthon voltam Márianosztrán, egyszer csak beállított Miska, megint csak motorral. Feljött hozzám az emeletre, ott beszélgettünk. Kérdezte: „Hogy vagy, mint vagy?” – Aztán így szólt: „Jól van, megmaradtál!” – Mindezt megtárgyaltuk ott röviden, az ő gyors stílusában. – „Csak látni akartam, hogy élsz.

Akkor én már megyek is” – hadarta. Amikor elment, az ablakból még utánanéztem. Felszólt: „Ja, elfelejtettem mondani, hogy hoztam vécépapírt, bedobtam a postaládába.” Ezzel elrohant. Lebicegtem a földszintre. Megnéztem a postaládát, és egy borítékban egy nagy rakás pénz volt, már nem is tudom mennyi, talán 5000 Ft, ami akkor nagyon nagy pénz volt. Rajta kívül senki másnak nem jutott ez eszébe. Ez is nagyon jellemző volt rá. (*Beer Miklós váci megyéspüspök*)

Miska körül virágzásnak indultak a különböző korú és élethelyzetű kisközösségek, természetesen miután mindez akkoriban tilos volt, abszolút illegálisan, házaknál jöttek össze. Mélyülő barátságunk ellenére a már említett okok miatt én ezekről édes keveset tudtam, az állampolgári hatóság viszont annál többet. Mikor elkezdtem a plébánián „forgolódni”, Miska a lelkemre kötötte, hogy a Furmann Ernő atyán kívül senkivel ne álljak szóba, még csak ne is kérdezzek senkitől semmit. Jól sejtette, hogy a főnökének havonta jelentést kell tennie róla az ÁEH-ban. Ez akkor lett nyilvánvaló, amikor a főnökét már úgy „megszelídítette”, hogy amikor indult jelentést tenni, megkérdezte Miskát, hogy mit mondjon róla. Miska nevetve mesélte, hogy megegyeztek: szidni fogja, mint a bokrot, hogy lusta stb. Ennek a „jó” jellemzésnek köszönhetően aztán semmi akadályt nem gördítettek az elé, hogy Miska a Patrona Hungariae gimnázium hittanára legyen. (*Vágvölgyi Éva*)

Mihály atya engem az érettségi évében tanított, amikor negyedik voltam. Jelöltségem és egyetemista éveim idején, egészen 1986-ig, ő volt itt a hittanár. Vele kapcsolatban bennem nem is a legelső élményem maradt meg leginkább. A legmeghatározóbb emlékem Mihály atyáról az, hogy amikor beöltöztem, és a Judit nevet felváltotta M. Monika, egy könyvet adott nekem, és abba a következőket írta: „Néhai Jutka húgomnak temetése alkalmából. A régi ember újra életre akar kelni (állandó helyi érzéstelenítésre szorul). Egyébként szájalomra méltóbbak vagyunk minden embernél. Szeretettel: ” – és következett a jellegzetes aláírása: elefánt hátulról. – Ez mindent kifejez, és mindent elárul róla. Ez volt ő. Ha Mihály atya eszembe jut, akkor nekem ez jut eszembe. (*Ulrik Judit M. Monika nővér*)

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésre Kocsis Imre professzor válaszol.

☞ **Kérdés:** János apostol részletezi, hogy kiknek ír [apák, ifjak, kisdedek (1 Ján 2,12-14)]. A harmadik csoportra (kisdedek) nem tér vissza, mint a két elsőre, holott itt várnánk: kiket nevez kisdedeknek, és mit ír nekik?

Válasz: Az 1Ján 2,14-16-ban János három csoportot szólít meg, kétszer is: gyermekek (más fordításban: kisdedek), apák és ifjak. Amíg azonban az utóbbi két csoportra vonatkozólag a görög szövegben is ugyanazok a szavak találhatók (pateresz, illetve neaniszkoí), addig az első csoport megnevezése változó: teknia (12. v.) – paidia (14. v.). A Káldi-Neovulgáta Bibliafordítás ezt az eltérést a „fiacskáim” (12. v.), illetve „kisdedek” (14. v.) szavakkal adja vissza. A görög főnevek jelentésében persze nincs lényeges különbség, ezért egyes fordításokban (pl. UPB) a 12. és a 14. versekben ugyanazt a szót találjuk: „gyermekeim”. De kiket is kell ezeken értenünk? E tekintetben igen figyelemre méltó, hogy János mind a teknia, mind a paidia főnevet gyakorta használja levelében a címzettek megszólításaként (vö. 2,1.18.28; 3,7.18; 4,4; 5,21). Mintegy „lelki atyaként” fordul a hívekhez, hogy intéseivel és bátorításaival a segítségükre legyen. Aligha kétséges, hogy a 2,14-ben és a 2,16-ban ugyanezek a szavak szintén általánosan a keresztény közösségek tagjaira vonatkoznak. Ebből kifolyólag a szóban forgó triász így értelmezendő: a levélíró legelőször – a teknia, illetve paidia szavakkal – a közösség egészét szólítja meg, majd kor szerinti megosztásban előbb az idősebbeket, majd a fiatalabbakat buzdítja.

☞ **Kérdés:** Miért írja János apostol, hogy halálosan vétkező bűnösökért ne imádkozzunk (1 Ján 5,16)?

Válasz: Fontos tudatosítanunk, hogy a kérdésben említett kijelentés nem önmagában áll, hanem szorosan összefügg a megelőző mondatdal: „Ha valaki látja, hogy testvére vétkezik, de nem halálra vezető bűnnel, imádkozzon érte, és aki nem halálosan vétkezett, megkapja az életet. Van halálra vezető bűn is: nem erről mondom, hogy könnyörögiön érte.” A levél szerzője egyértelműen különböztet halál-

ra vezető és nem halálra vezető bűn között. A megfogalmazás háttérében bizonyára az Ószövetség szemlélete áll, amely szerint a súlyosabb, tudatosan elkövetett vétkek halálbüntetést vontak maguk után. A János-levéiben nyilván már nem fizikai, hanem lelki halálról, azaz a kárhozatról van szó. A görög szövegben található megfogalmazás (prosz thanaton) nem a halál tényleges beálltát, hanem a halálra való irányultságot juttatja kifejezésre.

Mit értett János halálra vezető bűnön? A kérdés megválaszolásához magából a levélből kell kiindulnunk, illetve a levél megírásának háttérét kell megvizsgálnunk. Nem feledhetjük, hogy az újszövetségi levelek nem időtől és helytől független teológiai traktátusok. Megírásuk szorosan összefügg egy vagy több keresztény közösség konkrét helyzetével. Az 1. János-levélből jól kivehető, hogy a jánosi körön belül két, egymással szembenálló csoport alakult ki: egyfelől a János köré csoportosuló, akiknek megerősítése céljából íródott a levél, másfelől az igaz hitet elhagyók, akik tanításukkal megosztották a közösségeket. Az igazhitűek és a tévtanítók közötti nézetkülönbség a megtestesülésnek és a földi Jézus személye jelentőségének megítélésében mutatkozott meg. Az ellenfelek tagadták, hogy Jézus a Krisztus és az Isten Fia (2,22-23; 5,1.4-5), és hogy Jézus Krisztus testben jött el (4,2). Mindezekből arra következtethetünk, hogy a levélíró szemléletében a halálra vezető bűn mindenekelőtt az a tévtanítás, amely a közösség megosztottságához vezetett. Lényegében a hittagadás és az elpártolás bűnéről van itt szó.

Fontos hangsúlyozni, hogy az 5,16 végén János nem kategorikus tiltást fogalmaz meg abban az értelemben, hogy a hittagadókért vagy a halálos bünt elkövetőkért semmilyen körülmények között sem szabad imádkozni. Ugyanakkor azt sem lehet tagadni, hogy a halálra vezető bűn esetében nem írja elő, s nem is javasolja az imát. Ennek bizonyára az az oka, hogy nincs meggyőződve ennek az imának a hatékonyságáról. Érdeemes felfigyelni az előző mondatban megmutató határozottságra: „imádkozzon, és aki nem halálosan vétkezett, megkapja az életet.” Ez a bizonyosság feltételezi, hogy a vétkező testvér kész a bűnbánatra és a kegyelem befogadására. A halálra vezető bűnnél viszont egy alapvető megátalkodottság is jelen van, amelyet a levélíró szinte leküzdhetetlen akadálnak tekint. Persze az

sem kizárt, hogy ez esetben az „ügyet” teljes egészében Istenre kívánja bízni.

Megfontolásra méltónak tartom azt is, amire egyik római tanárom, I. de la Potterie jezsuita atya hívta fel a figyelmet. Az 1Ján 5,16 végén, a szóban forgó jánosi kijelentésben az erőtaó (könyörögni) ige szerepel, amelynek a jánosi iratokban sajátos árnyalata van: bensőséges kapcsolatot feltételez az imádkozó és Isten között, de éppúgy az imádkozó és azon személyek között is, akikre a közbenjárás vonatkozik (vö. Jn 14,16; 16,26; 17,9.15.20). Így ez a fajta imádság a hiteles testvéri közösség kifejezése, de csak abban az esetben lehetséges, amikor az érintett felek ennek a testvéri közösségnek tudatában élnek.

Ha figyelembe vesszük az Újszövetség egészének tanítását, határozottan kijelenthetjük: az imádságnak és a közbenjárásnak nemcsak ez a testvéri formája lehetséges. Nem feledhetjük Jézus tanítását és életpéldáját: ő arra buzdított, hogy szeressük ellenségeinket és imádkozzunk üldözőinkért (Mt 5,44), s egyúttal ő maga is közbenjárt a keresztre feszítőiért (Lk 23,34). Bárhogy értelmezzük is az 1Ján 5,16 mondatát, sohasem tudhatjuk magunkat felmentve az egyetemes értelemben vett szeretet-parancs alól, és nem tekinthetjük magunkat feljogosítva arra, hogy bárki felé bosszút vagy gyűlöletet tápláljunk.

Biblikus nap a váci Credo házban

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Biblikus nap Vácott – Március 12-én **Bánó Györgyi** váci koordinátorunk szervezésében biblikus napot tartottunk a váci Credo házban. A rendezvényen mintegy negyvenen vettek részt, váci megyés tagtársaink, hitoktatók, Karitászmunkatársak és bibliakörök vezetői, résztvevői.

A megjelenteket **Beer Miklós** megyéspüspök atya köszöntötte, majd **Varga Lajos** püspök atya bevezető szavai után elkezdődött a közös munka. Délelőtt **Tarjányi**

Béla biblikus professzor tartott előadást a korintusi egyház életéről az 1. Korintusi levél alapján. Ezt követte egy közös foglalkozás, melynek során a résztvevők az Eucharisztia alapításáról olvasható újszövetségi beszámolókat² hasonlították össze. Ezt követte egy érdekes bemutató a Biblia tanulmányozásának multimédiás eszközeiről ill. lehetőségeiről. Délután **Vágvölgyi Éva**, Társulatunk főtítkára tartott vetített képes nagybőjti elmélkedést az elhagyatottságról (a siketnéma meggyógyítása/Jézus kereszten), a kicsiségről (Jézus és a gyerekek/Jézus a kereszten) és az elfogadó nyitottságról (angyali üdvözlés/Pietá). A biblikus napot szentségimádás zárta, amelyet Varga Lajos püspök atya vezetett. A résztvevők is, a püspök atyák is azzal zárták az együttlétet, hogy ilyen

A megyéspüspök köszöntője

Vágvölgyi Éva előadása

² Ld. cikkünket Füzetünk 3-12. oldalán

tartalmas biblikus napot érdemes lesz máskor is, rendszeresen megszervezni.

Bécsi Aranybiblia kiadása – Karácsonyra fog megjelenni Társulatunk közreműködésével, a Káldi-Neovulgáta Bibliafordítás szövegével az ún. Bécsi Aranybiblia, amely már német, szlovén, szlovák és cseh nyelven is megjelent, és rendkívül nagy sikert aratott. A kiadvány különlegessége az, hogy a Biblia szövegét mintegy 300 középkori illumináció díszíti.

A magyar katolikus biblikus professzorok ezévi első szakmai értekezletét a szokott időpontban, Húsvét után pénteken fogjuk megtartani a Bibliaközpontban. Az értekezleten Czigliányi Zsolt és Tarjányi Béla fognak vitaindító előadást tartani.

Józsefet eladják

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imába foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája: ápr. 29.: Jn 20,26-29; máj.13.: 1 Kor 15,56-58; máj.27.: 2 Kor 1,3-7; jún. 10.: 1 Kor 8,1-6; jún. 24.: 1 Kor 14,1-5; júl. 8.: 2 Kor 4,7-12; júl. 22.: 2 Kor 5,14-17; aug. 5.: 2 Kor 9,6-9; aug. 26.: 2 Kor 9,10-15.

Szeretettel hívunk a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

Minden kedves Tagtársunknak és Olvasónknak
áldott Húsvéti ünnepeket kívánunk!

A Társulat vezetősége és a Szerkesztőség

KIADVÁNYAINK – HASZNOS AJÁNDÉKOK

SZENTFÖLD – DVD – „JÉZUS SZÜLŐFÖLDJÉN MEGSZÓLAL AZ ÖRÖMHÍR” – kb. 1000 színes kép, közben az adott helyekhez kapcsolódó szövegek hallhatók. *Ára: 1600,- Ft.*

SZENT PÁL NYOMÁBAN – DVD – „A KÖVEK ÜZENETE” – a Pál apostollal kapcsolatos kis-ázsiai helyszínek. *Ára: 800,- Ft.*

A SZENTFÖLDÖN – JÉZUS LÁBA NYOMÁN – DVD – felvételek és ismertetés a legfontosabb evangéliumi helyekről. *Ára (szövegkönyvvel): 1.600,- Ft.*

JÉZUS ÖSVÉNY – DVD – képek, riportok. *Ára: 800,- Ft.*

EGY CSODÁLATOS ORSZÁG: EGYIPTOM – DVD I
Vágvölgyi Éva felvételei. *A DVD ára: 800,- Ft.*

EGYIPTOM – A KAIRÓI MÚZEUM – DVD II
Vágvölgyi Éva felvételei. *A DVD ára: 800,- Ft.*

EGYIPTOM – SZENT ANTAL KOLOSTOR – DVD
Vágvölgyi Éva felvételei. *A DVD ára: 800,- Ft.*

ÉLETÜNK KRISZTUSSAL – DVD – Tarjányi Béla három előadása. *Ára: 800,- Ft.*

A BIBLIA SZEREPE LELKI FORMÁLÓDÁSUNKBAN
Tarjányi Béla előadása. *Ára: 800,- Ft.*

MAGYARSÁGUNK ÉS A BIBLIA – CD *Ára: 600,- Ft.*

IMRE BÁCSI ELBESZÉLI ÉLETÉT – DVD – Mócsy Imre S.J. atyáról. *Ára: 800,- Ft.*

VÍZ, VÍZ, VÍZ – Vágvölgyi Éva elmélkedése. *Ára: 800,- Ft.*

A DVD-k és CD-k megvásárolhatók a Bibliaközpontban:

1066 Bp. Teréz krt. 28. I/6., nyitva: H-Cs 9-17.

megrendelhetők levélben vagy telefonon: 332-22-60

ill. e-mailben: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Verbum Domini

*Egy példány ára 250 Ft
az évi négy szám 1000 Ft (+ postaköltség)*

A váci biblikus nap résztvevői

manet in aeternum
